

DOI: 10.32347/2076-815x.2022.81.143-181

УДК 711.2:711.4.01

Дюжев С.А.,
sdyuzhev@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0218-1231,
Інститут архітектурного менеджменту, м.Київ

ТРАНСЦЕНДЕНТНІ ПЛАНУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗДІЙСНЕННЯ ЛАНДШАФТНИХ (ПРОЦЕСО-СЕРЕДОВИЩНИХ) ФЕНОМЕНІВ РОЗСЕЛЕННЯ ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА МІСТОБУДІВНОГО ПЛАНУВАННЯ

У рамках креативно-рекурсивної концепції розселення, після розгляду у попередніх статтях питань змісту композиційних тригер-схем і монтажних схем (асемблерів) здійснення міського ландшафту, представлена третя частина загальнотеоретичного дослідження технологічного ядра логос-системного механізму експлікації культурних форм дійсності розселення. Показано, що дане дослідження закономірно і очікувано виявляє метафізичні засади трансцендентної дії (автопоезису) ансамблю планувальних технологій здійснення розселення, що демонструє аналіз широкого спектру філософсько-методологічних поглядів стосовно джерел "походження" трансцендентних технологій здійснення феноменів дійсності, які розкривають "істину буття".

Як проміжний висновок щодо технологічних складових логос-системного механізму є ствердження про можливість відокремлення власне "виконавчого" двочастинного блоку-модулю інструктивно-інструментальних планувальних технологій і рефлексійно-методичного дуплекс-блоку супроводу онтичних і екзистенційних матричних планувальних принципів походження і конфігуративних матриць застосування смислосзначень (змісту) даних технологій.

Розроблена онтологічна модель, що демонструє співвідпорядкованість роботи планувальних технологій як композиційної каскадної співпричетності (взаємоприсадованості завдяки матричному автопоетичному джерелу – прототехнології) стосовно синтез-планувальної експлікації форм дійсності. Показана специфічна роль технологічних агрегатів планувальних (практично-регулятивних) технологій і інваріантних агентів стійкості здійснення феноменів розселення, що забезпечується роботою композиційного агрегату логос-системного механізму. У контексті аналізу проблем і концепцій управління містобудівними процесами, принципів застосування відповідних планувальних технологій, а також проблем нормування міських ландшафтних феноменів розроблена онтологічна модель своєрідного "геному" (походження) трансцендентних планувальних технологій, які забезпечують освоєння та

реалізацію (чи їхню можливість застосування) ментальних та фізичних містобудівних технологій у полі узгодженої дії (процесингу) силових і несилових складових логос-системного механізму.

У підсумку даного тематичного дослідження надані змістовні характеристики ансамблю чотирьох трансцендентних планувальних технологій становлення і трансформації ландшафтних (процесо-середовищних) феноменів розселення (поетика, архітектоніка, фігуралістика, темпоралістика) як логос-системного процесингу конфігурування умов гармонічної дії (середовища) здійснення базових процесів (відповідно) відтворення, розвитку, формування, функціонування ландшафтного цілого із використанням інструктивних настанов щодо гармонізації параметрів втілення атрибутів ландшафтних феноменів, процесних тригер-інструментів стосовно виходу чотирьох базових процесів розселення на передвстановлені тренди, а також інструментальних тригер-схем щодо регулювання параметрів стану відповідних атрибутів середовища розселення (закономірних змін, властивостей, будови, функцій).

Як висновок маніфестується теоретико-методологічне положення стосовно того, що містобудівні планувальні рішення не повинні суперечити законам оприявлення світобудови та технологіям механізму експлікації культурних форм дійсності і принципам становлення та трансформації ландшафтних феноменів розселення.

Ключові слова: онтотрансцендентні планувальні принципи; трансцендентні планувальні технології; логос-системний механізм; інструктивні монтажні схеми (асемблери); інструментальні тригер-схеми; ландшафтний феномен розселення; теоретико-методологічна база; смислозначеневий процесинг; містобудівне планування; поетика; архітектоніка; фігуралістика; темпоралістика; конфігуративні матриці.

Останні двадцять років демонструють занепад містобудівної культури, застій у розвитку містобудівної теорії, деградацію нормативно-правової бази під тиском будівельної стихії. Як відзначав О.Е. Гутнов, містобудівна теорія ще не спромоглася виразити свій понятійний апарат, адекватний новому розумінню міської дійсності, об'єкту дослідницької і проектної діяльності [1, с.45]. Наші теоретичні дослідження, перш за все технологічних складових логос-системного механізму експлікації культурних форм дійсності та здійснення феноменів розселення (об'єктів містобудування) розкривають їхній фундаментальний трансцендентний характер, що має метафізичні засади [2;3;4].

Діло метафізики, яку Е. Корет позначає як трансцендентальну чи як рефлексивну метафізику (рефлексію над основним знанням людини у горизонті

буття) – за допомогою рефлексії тематизувати, приводити до поняття і вести мову про нетематичне розуміння і знання стосовно буття, тобто про якийсь передзнання щодо сущого як трансцендентного поняття, розуміння того, "що є": "нетематичне" передзнання, яке припущено як умова самої можливості ставити запитання про сутність буття [5, с.7,6,26]. Коли буття переступає межу сутності та прямує до чистого, повного самоздійснення (динамічної тотожності) така подія є дія (нормативна дія, яку встановлює сутність як принцип дії) [5, с.103]. Така дія є подальше здійснення самого того, що діє (уточнімо – форми-логосу, що експлікує!), породження подальшого змісту буття. Таким чином, акцентує Е. Корет, усяка дія має у цьому свою сутнісно-узгоджену ціль [5, с.130]. Додамо також, що психікою речей (як мовного контексту мислєдїї) реєструються і транслуються такі дії як ментальні трансцендентні планувальні технології щодо тематизації та типізації смислосзначень формовтілення.

За І. Кантом трансцендентна дедукція є розкриттям трансценденції, яка тільки й утворює суттєве для кінцевої суб'єктивності ставлення до об'єктивності взагалі [6, с.95], що визначає, на наш погляд, й трансдедукцію композиційної співпричетності планувальних технологій експлікації форм розселення. Ідеально існує певна "стратегічна" прототехнологія здійснення Замислу (світу форм), що задає специфіку роботи логос-системного механізму (конфігуратора форм) як технологічного процесінгу та визначає складові трансцендентальності – етапно-перехідні трансідеальність і трансреальність (трансфінитності) буття речей (за С.Л. Франком) у єдності з істиною форм-логосів. У своїй праці "Неосяжне" С.Л. Франк писав, що можуть існувати різні модальні форми буття, різні способи чи ступені виявлення і самоздійснення буття як свободи самовизначення, тобто виявляється трансраціональна єдність роздільності та взаємопроникненості у бутті речей – принцип антиномістичного монодуалізму (зауважимо від себе: души Логосу і психіки речей!), який управляє усією конкретною реальністю [7, с.329,340].

Стосовно джерела "походження" трансцендентних технологій (як й самого механізму) здійснення феноменів дійсності переконливо висловлюється Е.Морен: складність основ Всесвіту передує та виступає у якості спускового механізму для народження Всесвіту, що спонукає бачити таку основу як реальність іншого світу, дофізичну реальність, джерело нашого світу та нашої природи – як "логоморфну форму" притаманну буттю, що передує нашому Всесвіту [8, с.71]. Також надане трактування технологічних агрегатів логос-системного механізму втілення форм розселення як "генеративного апарату" – це своєрідний пристрій, який концентрує і капіталізує у собі пам'ять, вираховання, складання програм, вироблення стратегій організації (технологій втілення!) цілого як такого. Його здатність трансформувати інформацію в

[інструктивну] програму, тобто у дію, зосереджує у собі силу організаційного змушування [8, с.412,413].

Більш виразними стосовно даної тематики є судження М. Гайдеггера у низці його статей. Так він відзначає, що завершувана метафізика (за Ф.В. Ніцше), основа планетарного образу думки, дає остов [як "техніку" у сутнісному смислі – забезпечення результату, що планується і розраховується], для упорядкування землі, яке буде тривати довго. Одна справа, каже М. Гайдеггер, просто використовувати землю, інше – прийняти благословення землі й знайти себе у законі його прийняття, що започатковується, щоб оберігати тайну Буття і стояти (бути) на сторожі недоторканості Можливого. Тому ні одна зміна не приходить без випереджаючого, вказуючого дороговказства [9, с.183,191,192]. Й таким чином дається таке визначення: техніка – вид розкриття потайності, область виведення із потайності, здійснення істини; сутність техніки розташована в області, де мають місце відкриття та його непотайність, де збувається істина [9, с.225]. Вслід за М. Гайдеггером і Ж.-Ф. Ліотаром, О.М. Соболев констатує, що технологія відбита у нашому віці швидше як суть нашого досвіду: технологічна організація кожного аспекту сучасного життя у цьому сенсі досягається як функція історії Буття, яка епохально дає контекст смислу або значення, в якому все, що можливо, показує себе таким, яким воно є [10, с.92]. Звідси важливим є висновок стосовно того, що істина у М. Гайдеггера розуміється як істинне буття, тобто як буття, що відкриває себе [самотехнологічне]. Тому істина укорінена у способі буття, якому притаманна розкритість – саме ж людське буття може і перебувати, і не перебувати в істині. У пізнього М. Гайдеггера істина – це неприхованість сущого (алетея), а істина як правильність уявлення цілком залежить від істини як алетеї [10, с.117].

Вартим уваги є вчення Фоми Аквінського про трансценденталії – визначення, що належать усьому існуванню, оскільки вони визначають саме буття (як одухотворене означення!). Кожне існування є єдністю, здійснює акт буття і реалізує сутність [форм]. Відповідність духу і буття за Ф. Аквінським зветься істиною. А людина є єдністю, що формується своєю формою – душею як принципом життя її тіла – і матерією [11, с.331,332]. Цей принцип може бути характеризований як принцип стаціонарності дії дійсного руху [12, с.94] як креативно-рекурсивного трансцендентного кругообігу смислосзначень, ресурсів та феноменів дійсності (буття) розселення. І.З. Цехмістро підкреслює, що підстави принципу стаціонарності дії належать не фізиці, а передфізиці – це об'єктивна логіка взаємного стосунку двох боків реальності: світу як множини фізично верифікованих елементів та світу як неподільного нерозкладного на будь які множини цілого, а також усієї системи (можна додати – технологій логос-системного механізму!) імплікативних зв'язків і залежностей у станах

реальності [12, с.108]. У цьому контексті, як вдало акцентує В.М. Розін, замість ідеї способу "схоплювання" одиничного і багатоманітного як споглядання, М. Фічіно намічає нову схему – фактично інженерії: магічний інженер (архітектор) створює споруду на основі плану (проекту), й саме ця його магічна інженерна дія запускає і вивільняє божественні сили (вони ж сили природи) завдяки створенню особливих конструкцій речей [13, с.168]. Тобто мова тут – про матеріалізацію умов роботи схем планувальних технологій планувальними засобами. Й як стверджує І. Кант, між категоріями (поняттями) і емпіричними явищами лежить чисте уявлення, що є посередником, не містить у собі нічого емпіричного, але є, з одного боку, інтелектуальним, а з іншого чуттєвим: саме такою є трансцендентальна схема [13, с.213]. Очевидно, що усіляка методика, яка базується на трансцендентних планувальних технологіях, містить (про що можна стверджувати вслід за В.М. Розіним) два різних компоненти: власне дороговказ (правила, вказівки, накази, методичні знання, що характеризують головним чином зміст) і методи (прийоми, способи) діяльності, і частину, що обґрунтовує та включає методичну рефлексію діяльності і знання різного роду [13, с.316]. З цими положеннями солідаризується й думка М. Вартофського: спосіб модельної дії (репрезентації майбутньої практики) як нормативного прототипу з імперативною функцією, з формулюванням своєї цілі і визначенням способу дії щодо досягнення такої цілі й є технологічне модельне бачення стосовно втілення вибіркової цілі [14, с. 126]. Тому технологія виявляється не альтернативною мистецтву моделлю, а складовою життєздатної моделі мистецтва (додамо – як практики реалізації дослідницьких і управлінських рішень!). Й, навпаки, дослідницьке, творче – це те, що повинне входити до життєздатної моделі технології [14, с. 398].

Своєрідне трактування поєднання трансцендентних планувальних технологій знаходимо у М. Епштейна стосовно модалізації реалізації можливостей втілення форм дійсності: "Світ створено Словом й продовжує створюватися – але чи залишається незмінним саме Слово? Коли творче слово, яким створено світ, є дієслово, Слово-Дія, то чи можна прочитати історію як парадигму відмінювання цього Дієслова, його перехід із дійсного способу в умовний спосіб?" [цит. по 15, с.36]. О.М. Єременко додає своє тлумачення формули творення "Так буде!..." (а це – наказовий спосіб дієслова), й тому історія світобудови і людства стає переходом Дієслова із наказового способу через дійсний до умовного способу [15, с.36]. Таке позначення модальностей технологій логос-системного механізму експлікації форм дійсності суголосно модальній методології Д. Зільбермана, значення і ефективність використання якої було показано раніше [16;17].

Дослідження в області філософії техніки розкривають ще один пласт (історичний горизонт) технологічних уявлень. Грунтовний аналіз античних понять "природа" і "техніка" здійснив В. Шадевальд, де у відповідній праці він наводить такі тези. "Фісіс" походить від грецького дієслова фіо (*phyo*), яке означає щось подібне народженню, появленню, а іменник "фісіс" означає перетворення, подія, спрямована діяльність, тобто процес становлення і походження. Аристотель простежує "активність" природи як архітектоніки, що творить, упорядковує, конструює, планує як творча сила у кожній окремій речі, формує за допомогою правильного міркування, не робить нічого випадково, зайво та безцільно, прагне усього, що корисно. Це спрямована діяльність, як говорить Аристотель, всебічний та цільовий напрямок, що творить від форми до форми [18, с.91,92,95]. Також у прадавніх греків основа поняття "техніка" виникла раніш в "*tèktōn*" ("будівельник") і зберігається в "*architect*" – "архітектурний" та "*tectonic*" – "конструктивний". Але до "*tèktōn*" належить важливе слово "*tèchnē*", яке означає мистецтво і майстерність у більш загальному плані, а потім набуває значення здатності винаходити стратегіями і накреслювати плани. Спрямовуюча діяльність *tèchnē* у дійсності знаходиться значно ближче до спрямовуючої діяльності природи: техне і природа діють в основному ідентично, що пов'язано з реалізацією в матерії даної фігури чи форми, яка є ціллю [18, с.97,100]. Такі погляди на техніку як технологію реалізації форм світу розгортає Х. Бек. Розглядаючи сутність техніки, він пише: "техніка" охоплює увесь відомий універсум, починаючи з неорганічного, через органічне й до психічно-духовних сфер буття та відношень між людьми. У фундаментальному бутті природа управляється розумним порядком і закономірною необхідністю, що постає основою і засновком техніки [як "нової трансцендентності" за Ф. Раппом]. "Сутнісна форма" (тобто – Логос!) того, що має бути створено, повинна якимось чином існувати заздалегідь заданою в причині, що створює. *Tèchnē*, отже, є спрямованою на творіння поведінкою, що рефлектує, та умінням (додамо – технологічною роботою логос-системного механізму експлікації Форм!) чи спрямованою на створення чогось поведінкою, яка реалізується правильним плануванням [19, с.175,177,491,492]. Таким чином онтологічне місце техніки як суб'єктивної здатності становлення і трансформації речей ["*habitus*"] – не тільки суб'єкт, але й об'єкт, що передбачає використання інструкцій стосовно перетворення усіх сфер дійсності [19, с.180,181].

Г.М. Таврізян звернула увагу на ідеї О. Шпенглера в його праці "Людина і техніка" (1932р.), де він визначає техніку як тактику усього життя взагалі й як "тактика живого у боротьбі за існування" – вона тотожна життю в цілому. Техніка, як сила речей, не має (за О. Шпенглером) нічого спільного з реальними економікою, практикою, виробничою діяльністю людей в історії. Техніка – це

інтенціонально із самого початку вже щось інше, аніж розширення біологічних можливостей за допомогою засобів праці. Тільки через "душу" можна зрозуміти значення "технічного" (додамо – як трансцендентної технології!) [20, с.38,41,42].

Коли ми розглядаємо розум як "акредитацію" свідомості душі форм у складі реєстру психіки (ментального комплексу) феноменів-речей (див. рисунок в [3]) важливим для теми, що розглядається, є положення концепції А.Н. Уайтхеда стосовно "виходу розуму" за межі природи: "Розум не у просторі і часі у тому сенсі, в якому природні події у часі..., він у просторі і часі повторно завдяки його спеціальному союзу з активністю природи. Таким чином, розум знаходиться у просторі і часі в особливому, питомому йому смислі..." [цит. по 21, с.146]. Тут можна додати – як носія однієї з трансцендентних планувальних технологій буття сущого – темпоралістики. В.І. Омелянчик звертається до спадку Аристотеля стосовно основ філософії модального реалізму ("реалістичної метафізики") й відмічає: суще є творення (творення-виконання і творення-умобачення) і оскільки виникнення є творення (додамо – автопоетичне втілення форм дійсності!) воно містить точку творящего умобачення (тобто ментального цілевтілення!). Отже, довічне становлення є результат "внутрішнього напруження" творящего буття, що протистоїть "ніщо" [22, с.138]. За Аристотелем, процес творення складається із дій виконавця і керівника. Дії виконавця – це діяльність здійснення діла. Дії керівника – "нагляд": забезпечення тотожності сутності в процесі становлення із можливості до дійсності [22, с.135]. Ці положення суголосні із тезами В.М. Розіна про складові методичних засад (дороговкази виконання і обґрунтування та рефлексію діяльності як методичний "нагляд"), про що вже говорилося вище. Й тут можна надати проміжний висновок стосовно складових логос-системного механізму експлікації культурних форм розселення: виділяється власне "виконавчий" двочастинний блок-модуль трансцендентних планувальних технологій (як задіяний "ум" душі конфігуратора форм-логосів у чотирьох свідомісних реєстрах) і рефлексійно-методичний двочастинний блок онтичних і екзистенційних матричних планувальних принципів техногонії – походження та динаміки змісту планувальних технологій (як задіяна пам'ять істинних уміння та знання душі конфігуратора форм-логосів стосовно рефлексійного анабазису дії-трекінгу чотирьох базових принципів здійснення розселення: синтектики, алеаторики, суперпозиції, достатнього цілого).

У цьому контексті можна згадати про закон синархії (за В. Шмаковим) стосовно ієрархічної побудови космосу у якому світовий багатоутвір – це стрункий організм, де окремі [складові] розташовані за законом нескінченного синтезу – ієрархічного зростання типів, як механізму виявленого буття та еволютивного досвіду, що здійснюється у ньому. Гармонічна організація

феноменального світу й кожного організму, як можливість, розкривається коли виявляється у них свідомість свого внутрішнього ноуменального первообразу [23, с.16,17,192]. Тут також не можна обминути увагою положення відомих теорем К. Геделя щодо нерозв'язуваності (неповноти суджень) питання істинності певних пропозицій усередині правил формальної системи (конкретизуємо – технологічних складових логос-системного механізму!) без включення її в іншу, більш широку формальну систему, що означає необхідність оперувати із різними рівнями формальних систем. Кожна з них зв'язана з іншими внаслідок того, що деякі твердження є загальними для цих систем, й будь-яка із них набуває смислу внаслідок її семантичної співставленості з тим, що знаходиться за межами цієї системи [21, с.151]. Дане положення демонструє підстави й закономірний характер каскадно-ієрархічної співпричетної дії корпусу трансцендентних планувальних технологій розгортання та втілення феноменів розселення. У таких передумованих обставинах слідувати правилу як настанові, що забезпечує регулярність дії і взаєморозуміння, значить володіти якоюсь технікою (за Л. Вітгенштайном). Й правилоузгоджена дія потребує, продовжує Г.Б. Гутнер, не суворих описів, а здатності орієнтуватися у комунікативних ситуаціях – така здатність може бути названа технікою, а також умінням, навиком [24, с.405]. І неначе на підтримку такої позиції А. Єрмоленко пише, що за М. Вебером саме із цілераціональною дією пов'язані свобода людини і становлення людської особистості: цілераціональний тип соціальної дії визначається очікуваннями щодо предметів зовнішнього світу і дій інших людей та використанням цих очікувань як умов або засобів для раціонально обдуманого, гідного того, щоб її домагатися цілі, з вибором цінностей та добираючи відповідні засоби для досягнення цілей [25, с.39]. Тому можна стверджувати, що логос-системна раціональність як технологічність планувальних інструкцій і інструментів механізму експлікації топоформ є єдність радикалів – управлінських правил (координаторів) способів обґрунтування та обмеження екзистенційного розгортання і втілення смислосзначених цінностей та цілей атрибутів феноменів дійсності розселення.

Цілком обґрунтованим є трактування внутрішньо скоординованих складових трансцендентальних планувальних технологій як інституцій в широкому значенні (за В. Декомбом). Інституція є способом існування, в тому числі способом породження, а концепт інституції має онтологічне значення (модус існування) [26, с.87]. В. Декомб виділяє два класи інституцій, що передують "нашим діяльностям" (відзначимо – мова тут про два аспекти трансцендентних технологій!): інституції, які мають прескриптивну функцію (правил) регулювання (як інструкції!), та інституції, які мають визначальну функцію (правил) уможливлення-конституювання (це – інструменти!). При

цьому, прескриптивну правило специфікує що саме воно забороняє; натомість конститутивні правила включають не можливості, а лише логічні неможливості [26, с.96,97]. Досить характерними є тези Ф. Варели, у яких він стверджує: логіка еволюції виявляється не прескриптивною, а проскриптивною: основна теза прескриптивної логіки – "усе, що не дозволено – заборонено", теза для проскриптивної логіки – "дозволено усе, що не заборонено" [27, с.157]. Саме це відображає "логіку роботи" виконавчого блоку логос-системного механізму – планувальних технологій, що реалізують принцип суперпозиції (нелінійного синтезу) топоформного втілення речей за правилами ентелехії та екзистенційного здійснення під "протегуванням" принципу достатнього цілого (квантування іменованої імплікації форм-логосів). Технологічний метод у цьому контексті (як "спів-путчик") є набором (арсеналом) правил системної тематизації змісту феноменів дійсності, а також приписом (за В.В. Ільїним) стосовно того, яким чином належить досліджувати, пізнавати, перетворювати предмети [28, с.13]. Такий хід думки, як говорить Г. Бехманн, притаманний новій парадигмі теорії систем Н. Лумана, з погляду якого потребує радикальної зміни теоретико-пізнавальної позиції, що орієнтувалися на суб'єкт-об'єктну схему. Суспільство, за Н. Луманом, доступне спостереженню лише з середини й у якості єдності може спостерігатися різними способами, що виключає можливість проникнення до "справжнього" світу, що спільно спостерігається. Тобто у світі виявляються спостерігачі другого порядку, які здатні спостерігати інших таких спостерігачів. Це означає, що приєднавшись до метаспостерігача як "покровителя" (у нашій інтерпретації – до "геному" трансцендентних планувальних технологій!) можна продукувати різні проекти світу, хоча це можливо лише у рамках одного світу [29, с.145,153]. До слова, принцип цілого (холізм), як зазначається у примітці, був сформульованим Я. Сметсом в 1926р., який від самого початку розумів ціле як синтез об'єктивного і суб'єктивного, матеріального і ідеального [29, с.384]. Тому можна стверджувати, що принцип достатнього цілого є онтотрансцендентною оптикою "покоровительства" та супроводу передумовленого здійснення речей з боку ірреальної (духовної) дійсності креативно-рекурсивного циклу буття розселення. Цей принцип фокусує (оприявлює) мова ідей – складова мови-артикулятора, як носій смислосзначень і середовище чистого мислення щодо формостворення: імплікаційних проектів ейдосів і планів розгортання атрибутів логосів. Для нас важливим є посилання М.М. Марфеніна (слідом за Г.П. Шубіною) на Г. Дріша, який ще у 1915р. показав: ціле не дорівнює сумі властивостей частин, що його складають внаслідок самої умовності виділення в цілому частин. В кількісному відношенні ціле більше частин, але не більше суми частин; в якісному відношенні воно інше... Якість (яким є ціле) не може бути ні "більша", ні "менша" [30, с.438].

Із застосуванням принципу холізму М.М. Марфеніним був проведений аналіз механізмів саморегуляції об'єктів-організмів й сформульовано низку корисних висновків наукового характеру. Так він пише: в основі цілісності будь-якого об'єкту виявляється вихідна узгодженість процесів, коли скоординованість забезпечується за рахунок подібності плинних [базових] процесів у різних частинах, синхронності змін що відбуваються у них, подібної реакції компонентів цілого на зовнішні діяння, генетичної єдності усіх складових [30, с.418,419]. Схеми регуляції, що засновані на зворотних зв'язках жорсткого детермінізму без урахування стохастичних факторів та на послідовних схемах переробки інформації мають обмеження. Існують інші способи досягнення цілісності – внутрішня програмна єдиноманітність, паралельність і синхронність процесів, що репрезентують самостійний механізм внутрішньої узгодженості, який називається нецентралізованим типом регуляції [30, с.450]. Нецентралізована саморегуляція цілісності організму досягається шляхом взаємодії безлічі рівнорядних частин, які функціонують в основному незалежно одна від одної (додамо – на базі універсальних планувальних технологій, але оснащених матрицями унікальних смислосзначених параметрів!). Періодично відбувається коригування діяльності кожної частини з урахуванням загальної ситуації в організмі [цілого]. Достатня, в певних межах, автономність частин, їхня генетична тотожність і здатність реалізовувати декілька алгоритмів у залежності від умов діяльності визначають неодмінні обставини саморозвитку і підтримування цілісності [30, с.457]. Таким чином, можуть бути визначені три синархічні регулятивні рівні екзистенційного здійснення цілого феномену розселення різного ступеню (де)централізації управлінських дій відповідно до "горизонтального" і "вертикального" розрізів їхньої координації (див. рис. 1).

Тепер ми наближаємось до одного з вузлових пунктів нашого дискурсу – конфігурування "суми трансцендентних планувальних технологій" та її онтоконструктивної ролі щодо здійснення цілісних феноменів розселення. Й тут доречна думка М. Гайдеггера: цілісність засобів сущого, що володіє різними способами буття – це не сума сущого, а являє собою співмірну буттю цілісність [онтологічних експлікаційних] відсилань, які, зі свого боку, надаючи для цього можливість здійснення, фундують рядположенність внутрішньо світових речей [31, с.68, 86]. Ще дальше просунувся у розгляді цього вузлового пункту.

В.Я. Фридман, розглядаючи поняття "кентавр" як єдину за своєю природою "голоморфну" (цілоформну) сутність [універсальний оператор], що представляється як восьмимірна "розгорнута" чи "координатна" сума ("одночасна присутність") чотирьох дійсних (додамо – планувально-технологічних, що сприймаються!) і чотирьох уявних (додамо – логос-системних реплікацій конфігуратора форм, що "не сприймаються!") складових – як

"адитивна композиція" восьми незводжуваних один до одного лінійно незалежних елементів [32, с.61].

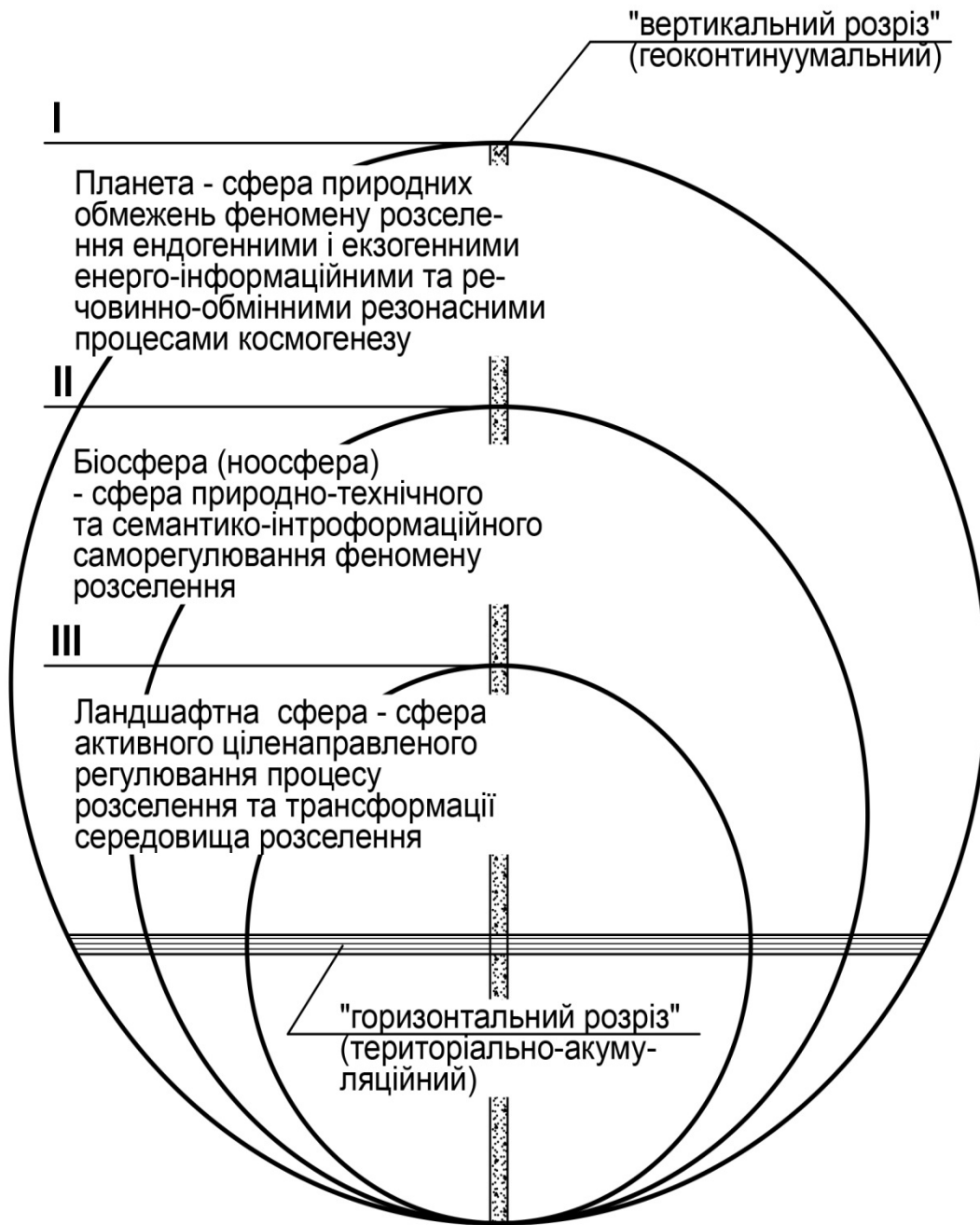

Рис. 1 Екзистенційні процесо-середовищні рівні та логос-системні регулятивні проєкції здійснення (проявлення) формотвілення феномену розселення

В.Я. Фридман здійснив важливе розрізнення, на наш погляд, концепцій системно-технологічної "суми" складових механізму топоформного втілення і феноменологічно-трансформаційного "добутку" ландшафтних ареалів розселення. Таке розрізнення понять "суми" і "добутку" зводиться до наступного: "сума" означає одночасну присутність об'єктів у концептуальному полі й тому, будучи симетричною відносно доданків завжди комутативна, тоді як "добуток" може бути зрозумілим лише як результат перетворення одного об'єкту під [взаємо]діянням іншого й тому, будучи несиметричним відносно "співмножників", у загальному випадку не комутативний; "сума" є єдиним утворенням, що відповідає одночасній присутності об'єктів, які існують (й продовжують бути). Саме тому "добуток" набуває смислу лише як результат перетворення наявних об'єктів; операція "складання" завжди зворотна, в той же час операція "множення" у загальному випадку незворотна; будучи відношенням одночасної присутності, "сума" розуміється завжди як асоціативна, а "добутки" у традиційних аксіомах почасти виявляються неасоціативними, хоча перетворення, що лежать в їх основі, за своєю природою асоціативні та, в принципі, оборотні [32, с.27,28].

Коли перефразувати А. Бергсона, можна сказати – реальна тривалість (як якісна, гетерогенна, творча, множинного взаємопроникнення, істинна тривалість) роботи планувальних технологій логос-системного механізму "в'їдається у речі і залишає на них відбиток своїх зубів" [33, с.41]. При цьому життя трактується А. Бергсоном як "свідомість, що укинута в матерію", з фактичним розрізненням свідомості (інтелекту), несвідомого (інстинкту), підсвідомого (інтуїції) і надсвідомості, що лежать в джерелах життя, як рушійних начал еволюції [33, с.135, 189]. Як відмічає І.І. Блауберг у післямові до цього твору А. Бергсона, поняття істинної тривалості стало обґрунтуванням континуальності свідомості (додамо – усіх чотирьох реєстрів душі та її реплікаційних аспектів психіки речей!) з притаманним йому динамізмом, напруженим ритмом взаємопроникнення і взаємодії, що обумовлює організацію елементів живого цілого [33, с.269, 270]. Тут ми спостерігаємо активність душі (як чистої якості) конфігуратора формовтілення стосовно управління дією й проясненням вибору траєкторії здійснення динамічного цілого як "життєвого пориву" (за А. Бергсоном), що пов'язано із надсвідомістю. І.І. Блауберг підсумовує цю думку: людська свідомість і Ціле – однієї природи, занурюючись у власну свідомість (коли "життя належить до порядку психологічного"), можна перейти до світу та судити про його суть, адже свідомість виявляється причетною до надсвідомості. За суттю усе є дух [33, с.285]. Таким чином, ще раз можна зробити висновок стосовно того, що імплікативне (духовне) "плече" креативно-рекурсивного циклоконтурі "Вселення – Розселення", яке

"відповідає" за ідеальне іменоване формостворення (форм-логосів), являє собою протеговані принципом достатнього цілого істинні протяжність, тривалість, смислонасиченість, онтокультурогенез "чистого мислення" у середовищі мовної ідеї (породження Світу Вічності).

Проведений вище розгорнутий тематичний аналіз та результати наших попередніх розробок дозволяють сформулювати концептуальні засади вирішення теоретико-методологічних проблем (планувально-технологічного змісту) сфери містобудування. Трансцендентний (мисле-, життє)діяльний перехід ентелехії від гіпотетичної можливості експлікації ідеальних культурних форм до феноменальної дійсності (необхідного буття речей) забезпечує саме мовний технологічний перехід (мова форм – мова речей), що реплікує реєстри душі форм (та репрезентує складові психіки речей) як ідеальної "поверхнево-активної" знаннєвої оболонки-пам'яті ("фрейм-автопортрет" конфігуратора форми-логосу), яка містить енерго-інформаційні потенції уміння (правила залучення мудрості – інструкції) і семіотико-інтроформаційні інтенції (правила використання можливостей – інструменти) самоідентифікації і самореалізації (автопоезису) передумовлених форм дійсності розселення (див.[2]). Дуже точно про це каже Г.П. Щедровицький: справжньою ціллю творчого мислення є така побудова [конфігуратора] знання (яке без свідомості та її механізмів взагалі не існує), що дозволяє здійснити рішення як формальний перехід від вихідних даних до відповіді, тобто від начала, заданого умовами, до потрібного кінця із використанням у якості "дороги" чи "каналу" для такого переходу ланцюга формальних зв'язок [решітки зв'язків]. Для мислення як процесу головними є засоби, що включаються у цей процес [34, с.505,507]. Цю думку продовжує В.Л. Глазичев, коли говорить фактично про функціоналістську обмеженість ("фільтри") власне свідомості та про уміння [мистецтво] планувати місто як життєздатний організм: через те, що номінальний об'єкт ("місто та його оточення") проходить крізь фільтр свідомості, що визначає наперед уявлення про об'єкт аж так, як він сам, то такі фільтри є неодмінним атрибутом трактування об'єкту і не є усувними в наслідках (процедурах планування і проектування). Тому необхідно, продовжує В.Л. Глазичев, зближення трактовок і роботи щодо "відновлення" дійсного об'єкту, оперуючи на рівні свідомості (додамо – але на полі чотирьох реєстрів психіки!), виходячи з того, що номінальний об'єкт ніколи не збігається з дійсним чи "природним" об'єктом – стосовно якого й тільки можна здійснювати кооперацію діяльностей [35, с.20,89,146]. Можна солідаризуватися із висновками, що емерджентна дія суми технологій як волевиявлення "мислячої душі" форм дійсності (за Ф. Раппом) є мотивом до осмисленого інтенційного культурообумовленого втілення таких форм, коли

"можливі рішення" технічних проблем вже подані в певній області ідей (за Ф. Дессауером).

Онтологічний (метафізичний) контекст подальшої тематизації питання змісту планувальних технологій логос-системного механізму має бути прописаний в адекватно граничних рамках онтичної "картини світу" [36]. Для прокладання путі від осягнення до досягнення сутності складових симбіотичного рішення стосовно можливості та необхідності динамічного гармонійного становлення фрагментів дійсності як цілого доцільно ще раз стисло описати змістовну рамку такої "картини" та позиціонувати (уособити) "агентів" трансцендентних дій.

Подвійний зустрічно-циклостадійний (трансцендентно-спіральний) хід прагнення та тяжіння первісних абсолютних засад (Вічності і Нескінченості) духовно-матеріального (креативно-рекурсивного) буття дійсності розселення реалізується як кортеж онтотрансцендентних вирішальних принципів імплікаційно-експлікаційної (послідовно-паралельної) дії Промислення буття (синтектики, алеаторики, суперпозиції) і як провіденційний рефлексійно-ортогональний принцип духовно-матеріального (рефлексійного) анабазису креативно-рекурсивних "плечей" циклоконтур "Вселення-Розселення" – принцип достатнього цілого та його відповідні "вертикально" співвіднесені проєкції "взаємовідображення" – принципи егалітарності і аристоктики ("покровительства" і супроводу ефективного здійснення феноменів розселення). Рефлексійною проєкцією (анабазис) та екзистенційним прочитанням струнно-циклічної дії трансцендентного принципу синтектики і сфокусованою ортогональною артикуляційною дією принципу достатнього цілого на мові проєктних ідей-сміслозначень Промислу (що оприявлює циклоконтур Мислення) є іманентний принцип ідентифікаційної сигніфікації (освячення самовизначення іменованого топовтілення і одухотворення-означення місії речей), який має зустрічний градієнт до дії принципів алеаторики і суперпозиції, що реалізується залученням релевантних смислозначених ейдос-скруток фрагментованого логос-дзеркала Замислу. Зазначені ейдос-феноменологічні характеристики дії та взаємодії природно-техно-соціумальних компонентів процесо-середовищних феноменів розселення, як ціннісно-цільові динамічні індикатори (транс)формації об'єктів містобудування, утворюють інтегральну (зв'язувально-технологічну) мову речей щодо циклостадійного різнопорогового досягнення гармонізованих параметрів процесо-середовищного стану ландшафтного цілого ареалу розселення. У мисле(житте)діяльнісному онтоконтурі породження та здійснення дійсності принцип синтектики фундує з'єднання інтенцій абсолютних первоначал та імплікаційне створення (онтоконструювання) ідеальних форм-логосів та їхніх атрибутів і ресурсів;

принцип алеаторики – вибірково-передумовлену констеляцію ідеальних культурних форм-логосів стосовно параметрів, порядку і черговості їхньої експлікації; принцип суперпозиції – цілевстановлене досягнення та метрики втілення і означення "синтез-оприавлення" феноменів розселення; складові принципу достатнього цілого (семантичного "квантування" благовизначеної світобудови) фундують: еголітарність – рівноправність, та єдність аподиктичної смислової значущості Промислення і ейдос-розрізняваність іменованого формостворення, аристоктика – ідеатичне орієнтування формовтілення на удосконалення ідентифікаційного здійснення Замислу і артикулювання призначення феноменів дійсності.

Онтосмисловими опорними пунктами концептуальної дискурсивної дороги розкриття змісту рекурсивної трансцендентної роботи (автопоезису) логос-системного механізму експлікації форм дійсності і процесінгу (трансмисії смислосначень) його планувальних технологій є:

1. Чотири онтичних атрибути культурних форм-логосів (потенціал, прообраз, програма, конфігуратор) з притаманними їм ідеальними ресурсами (час, простір, субстанція, мова форм як смисловий репрезентант технологій розгортання базових процесів втілення – функціонування, формування, розвиток, відтворення речей). Ключовим тут є використання мовного ресурсу форм дійсності як, перефразуючи М. Гайдеггера, "конститутивне називання буття та сутностей усіх речей". Виразниками суті роботи агрегатних складових механізму розгортання базових процесів розселення та опредмечування ресурсів форм ландшафтних феноменів (ареалів) дійсності є: функціонування – періоди різноінтенсивного освоєння та фокусування часового ресурсу задля кондиційного стану ареалу (проявлення функцій); формування – ритми різношвидкісного освоєння та локалізації просторового ресурсу задля кондиційного стану ареалу (проявлення побудови); розвиток – фази рекурентного освоєння та повноцінного використання субстанційного ресурсу задля кондиційного стану ареалу (проявлення властивостей); відтворення – цикли ідентифікаційного освоєння та селективно-зрівноваженого відбору семіотичного (мовного) ресурсу задля кондиційного стану ареалу (проявлення закономірних змін);

2. Чотири агрегатні складові логос-системного механізму як рекурсивної реплікації конфігуратора форм – структура, генезис, організація, композиція, кожна з яких має функціональну, просторову, латентну і планувальну специфікацію. Важливо, що планувальна композиція, що забезпечує ефективний перебіг (ефективне зчеплення) взаємодіючих базових процесів та ареалів, як інструктивно-інструментальний конструкт, що містить нескінчені колекції (реплікаційні матриці можливих параметрів стану атрибутів форм) спонтанних

планувальних організованостей (онтогенетичних кодів) та багатомірні шкали (рекурентні смислозначеневі ряди) діапазонів застосування необхідних параметрів комплементарного уречевлення і означення компонентів феноменів дійсності (ландшафтного цілого). Екзистенційне втілення феноменологічних характеристик (планувальний дискурс) ландшафтних ареалів розселення у ході технологічної роботи композиційного агрегату логос-системного механізму оприявлює такі релевантні ознаки дискретно-континуумального уречевлення гармонійної ідентичності ландшафтного цілого: збалансованість середовища функціонування (динамічна рівновага – темпоралістична поведінка), пропорційність середовища формування (співрозмірність частин і цілого – фігуралістична пластика), стадійність середовища розвитку (поступальність перетворень – архітектонічна кондиція), автентичність середовища відтворення (гетерозис життєздатності – автопоетична самоцінність та стійкість);

3. Ноуменальні матричні прототехнології конфігуратора як мета інструкції автопоетичного здійснення Замислу ентелехії ("волі") предвстановленого ансамблю актуалізованого цілісного фрагменту (констеляції) світу форм-логосів, що рекурсивно реалізуються беззастережною дією мовного "кентавру" (мовного трансферу) щодо смислозначеневого оснащення формулювань принципів формовтілення (про що вже говорилося вище) як "гра" артикульованих силових і несилових технологічних полів. Результати (ресурсовтілення та ресурсообігу) такої трансцендентної "гри" зворотно акумулює та сепарує продуктивна контрольно-оціночна "асамблея" матриць параметрів планувального стану феноменів для пошуку ефективного продовження чи завершення їхнього здійснення, що демонструє операційну спіральну замкнутість (завдяки перманентній дії рефлексійно-методичного дуплекс-блоку супроводу базових принципів походження і конфігуративних матриць застосування смислозначень) циклостадійної роботи логос-системного механізму та його композиційних рекурсивних "алгоритмічних перетворювачей" (за А.В. Анісімовим). Тут необхідно відзначити, що сигнальні параметри тригер-схем стосовно контролювання циклостадійного ходу (транс)формацій кожного ландшафтного феномену розселення є також природними, техногенними і соціумальними індикаторами трендів змін ідеально-реального параметричного резонансу (відносно нормативних значень рекурентних смислозначених шкал), що потребують всебічного розгляду як каналів передачі інформації і інтроформації й є близьким до уявлень І.П. Шмельова про "третю сигнальну систему" [37];

4. Голістична сума чотирьох трансцендентних планувальних технологій – поетика, архітектоніка, фігуралістика, темпоралістика, що є процесоорієнтованими, як техногонічний трансфер смислозначень форм-логосів – ідеальних продуктів синтектики (імплікації ейдос-креативного плеча буттєвого

циклоконтуру та трансфлексії смислів чистого мислення), що споряджені ноуменальними матричними прототехнологіями (див. вище пункт 3), – придбає свою активність як онтоекзистенційне самовизначення та ціле встановлення місії (технологічного фрактального плотінгу) та наступного ейдос-феноменологічного розгортання у ході рекурсивного втілення передумованих форм дійсності. У відповідності до ієрархії та градієнтів розгортання (об'ємів активності смислозначень уречевлення та означення) складових композиційного механізму співпідпорядкованість у роботі планувальних технологій відбудовується (у відповідності до теорем К. Геделя) від матричного ("материнського") джерела-прототехнології (конфігуратора форм-логосів) як композиційна каскадна співпричетність (взаємоприпасованість) стосовно синтез-планувальної експлікації форм дійсності розселення, психофізичне поле якої "прошито" (ре)акціями самостереження і ефектами трансформації феноменів дійсності розселення, що здійснюються на основі матричних характеристик і досягнутих параметрів стану феноменів, що розпізнаються як існуючі у дійсності ("*entitation*" за Р.В. Герардом), завдяки аналітико-оціночній діагностиці і синтетичній прогностиці становлення та виконання місії феноменів розселення (див. рисунок 2; додаткові пояснення до рисунку: 1.- *Етапна феноменологічна міра повноти констеляції існуючого комплексу діяльних ефектів та ефективності системного втілення феноменів розселення*; 2. – *Місія Промислу щодо логос-системного циклостадійного "стратегічного" втілення та ідентичності феноменів розселення*; 3. – *циклостадії відтворення*; 4. – *циклофази розвитку*; 5. – *циклоритми формування*; 6. – *циклоперіоди функціонування*; 7. – *діа(син)хронізація (смисло)значень функціонування*; 8. – *діа(син)хоролізація (смисло)значень формування*; 9. – *інтроспекція самостереження*).

Специфічна роль технологічних агрегатів-конструктів планувальних (логос-ментальних) практично-регулятивних технологій та їхні реплікаційні виміри ресурсовтілення і ресурсообігу атрибутів форм логосів як авто поетичного розгортання базових процесів може бути представлена таким чином:

циклостадійне розгортання (задля реалізації цілісного планувального втілення) конфігуратора форм-логосів як технології поетики відтворення феномену розселення – ідентифікації і регуляції закономірних змін епітаксії (симпатій до джерел їхньої рухомості) середовища;

циклофазисне розгортання і реалізація алгоритму декодування програми форм-логосів як технології архітектоніки розвитку феномену розселення – заявлення/виявлення властивостей (аналогій їх взаємовідповідності) середовища;

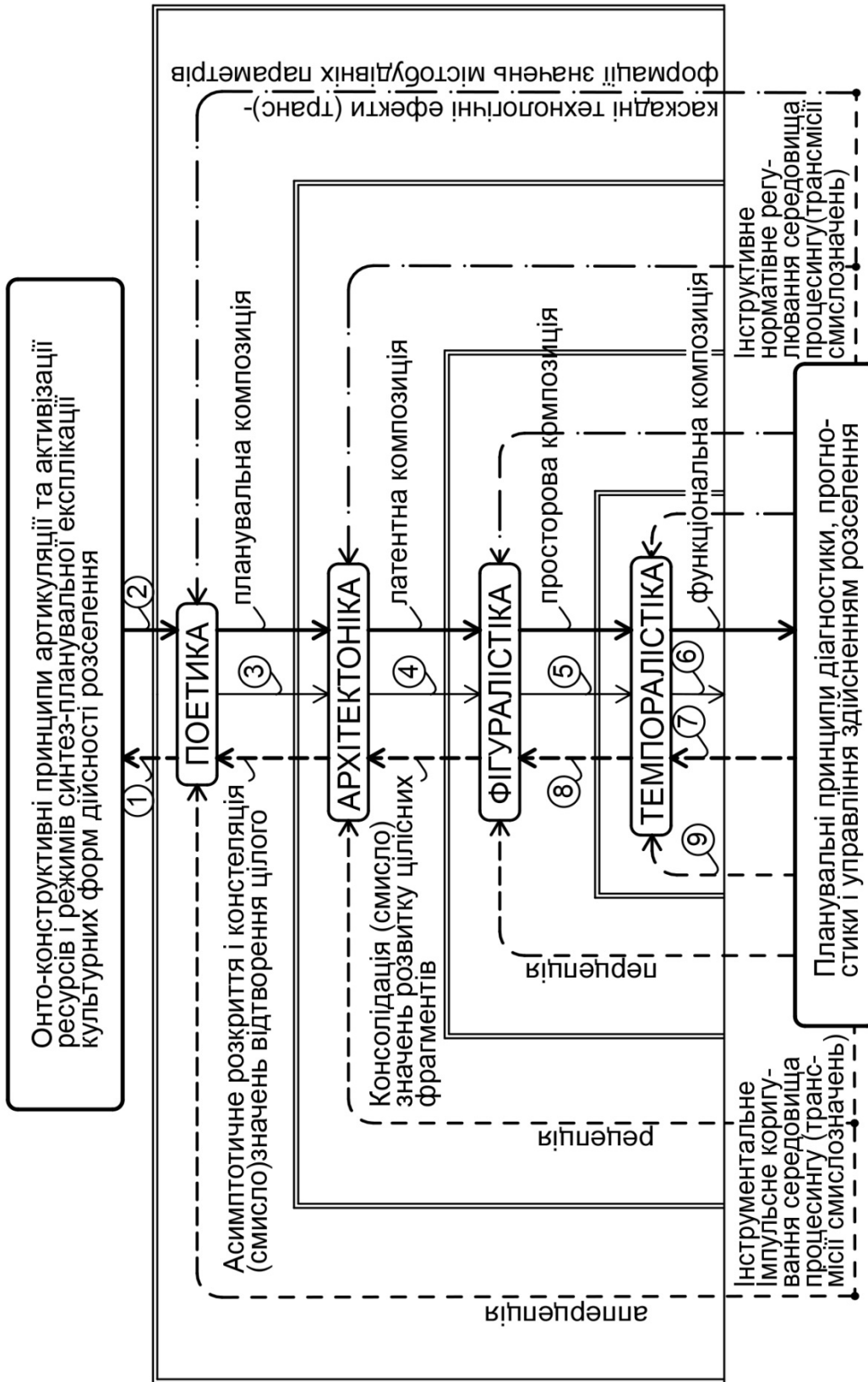

Рис. 2 Композиційна споричасність (каскади "акцій та реакцій") трансцендентних планувальних технологій містобудування (додакові пояснення див. у тексті)

циклоритмічне розгортання і реалізація побудови сценарію прообразу форм-логосів як технології фігуралістики формування феномену розселення – улаштування/перевлаштування будови (припасування фігур) середовища;

циклоперіодичне розгортання і реалізація кваліметричної оцінки потенціалу форм-логосів як технології темпоралістики функціонування феномену розселення – породження/відродження функцій (суперництва їх різного профілю) середовища.

Апріорними інваріантними агентами стійкості рекурсивного здійснення феноменів розселення, що забезпечується адекватною реактивною/проактивною роботою композиційного агрегату логос-системного механізму є: телеологічні фактори – інструктивні енерго-інформаційні носії вирішувальних принципів трансцендентного втілення феноменів дійсності (алеаторики і суперпозиції) як продуценти причинно-наслідкових радикалів обґрунтування, розгортання та спонукання взаємодії базових процесів розселення; взаємовідповідні режими – інструментальні семантико-інтроформаційні міри-критерії гармонізації здійснення згаданих рекурсивних принципів трансценденції дійсності як продуценти регулятивів-радикалів обмеження/довершення діапазонів закономірних призначень параметрів стану (трансформації компонентів) середовища розселення.

Як було показано раніше інструменти-засоби (методичні знаряддя – тригер-схеми розв'язання іманентних завдань) та інструкції-способи (настанови-асемблери стосовно шляхів системного вирішування рекурсивних завдань) утворюють композиційні планувальні правила повноцінного здійснення ландшафтних феноменів розселення й є складовими домінантно- процесних (темпоралістика, фігуралістика, архітектоніка) і інтегрально-процесного (поетика) видів планувальних технологій. Такі технології правлять за креативно-рекурсивну методичну базу процесінгу розроблення містобудівних рішень у сфері планувального управління. Таке розуміння засад містобудівного планування і проектування має певне історичне постання. Так, наприклад, були поставлені питання розроблення (удосконалення) містобудівних планувальних технологій щодо операційного системного здійснення комплексів зблокованих, але семіотично-процедурно та методично неузгоджених основних задач, планувальних елементів (у межах яких вирішуються такі задачі) і засад підходів (гіпотез, моделей, методів, прогнозів, алгоритмів) щодо спадкоємного вирішення подібних завдань містобудівного планування, проектування та регулювання (див. [38, с.22–41; 39, с.19–33; 40, с.50–74]). Як відзначала З.М. Яргіна, у сфері містобудівного знання важливе використання єдиної мови (й у кінцевому підсумку – єдиних параметрів) у визначенні вихідних даних, цілей та шуканих характеристик містобудівного рішення, оцінці і зіставленні різних ресурсів з

позицій ефективності відмінних видів діяльності. Рішення більшості містобудівних завдань має імовірнісний характер або вони вирішуються в умовах невизначеності. [Тому] універсалізація моделей аналізу і розробка типології містобудівних задач є важливою умовою розв'язання даної проблеми [41, с.153,154]. Не втрачає актуальності й думка О.Е. Гутнова стосовно того, що термін "планувальна структура" припускає радше деяку абстракцію, тобто схему основних зв'язків (відношень) між елементами міста аніж частину його фізичної реальності – залишається незрозумілим, як саме співвідноситься з цією реальністю те, що ми іменуємо як планувальна структура. Місто, пише далі О.Е. Гутнов, є щось більше, аніж те, що ми проектуємо і будуємо. Це частина складного і різноманітного світу, у якому ми існуємо й який підпорядковується універсальним законам розвитку [1, с.128,152]. З цим погоджується і Л.І. Павлова: структура розкритих зв'язків формує критерії-оцінки виявлених цінностей, загальних для більшості міст показників, об'єднаних з унікальністю умов, яскравою вираженістю місця, неповторністю його середовища; багатокритеріальність – конструкція, що дозволяє отримати рішення, характерне для кожного конкретного міста [42, с.85].

Ще майже 40 років тому вельми обґрунтовано мовилось про необхідність розробки концепції управління містобудівним розвитком як основи генерального планування у ранзі планово-нормативного документу (на базі регіонально та цілеорієнтованих гнучких нормативів), що має активно діючу ресурсо-розпорядчу та управлінсько-регулятивну складові [43, с.17,18], які мають бути споряджені відповідними планувальними інструкціями та інструментами. При цьому авторами були сформульовані такі принципи застосування планувальних технологій для управління містобудівним розвитком: 1. повноти управлінських діянь на містобудівну ситуацію; 2. конкретної оптимальності рішень щодо ефективного використання наявних резервів та можливостей розвитку; 3. узгодженої реалізуємості елементів інфраструктури з урахуванням міри ресурсозабезпеченості; 4. активної координації нормативів містобудівного та соціально-економічного планування; 5. безперервності містобудівного регулювання на базі періодичного оновлення планувальної документації; 6. програмної реалізації рішень генерального плану на базі довгострокової та оперативної координації дій стосовно погодження територіальних і галузевих короткострокових планів [43, с.20,21]. І якби стисло резюмує слушність такої методичної перспективи думка Дж. Уеста: життя на усіх рівнях підтримується сукупністю продуктивних мереж, які розподіляють, передають та переробляють енергію, ресурси і інформацію задля підтримування обміну речовин, виживання та відтворення й це те, що можна змодельовати. Тут діють універсальні закони сублінійного (підпорядкованого) масштабування [44,

с.16]. Логічним завершенням цього ходу думок є судження Г.І. Фільварова: мало знаючи яким буде світ, що динамічно змінюється в усіх своїх проявах у більш чи менш віддаленому майбутньому (40-50 років), ми повинні зосереджуватися на виробленні методів точної оцінки конкретно-зримої проблемної ситуації в цілому, а також окремих ситуативних факторів, потреб і можливостей та, відповідно, на виробленні методів прийняття рішень адекватних очевидним викликам часу [45, с.35].

Після вищесказаного необхідно коротко зупинитися на проблемі нормування міських ландшафтних феноменів (процесо-середовищної дійсності розселення). Як стає очевидним, нечисленні спроби розробки основ нормування міського середовища є малоуспішними через низку принципових причин: неадекватне уявлення стосовно сутності поняття "міське середовище", що звужено трактується як "матеріально-просторове середовище" та редукується (вихолощується) до сукупності споруд і територій; ігнорування базових міських процесів, що визначають "умови та фактори, що впливають на формування міського середовища"; відсутність пророблених теоретико-методологічних уявлень і схем координації складових стосовно цілісної сфери архітектурно-містобудівної діяльності, що спонукає до запропонування емпірично-статистичної (на основі методу спроб та помилок, коли останні усе частіше з'являються в "оновленому" законодавстві і ДБН) моделі "розроблення і затвердження норм і нормативів" [46, с.157]. І, нарешті, що також принципово, наразі відсутні ґрунтовні онтологічні теоретичні уявлення і методологічні розробки саме стосовно змісту трансцендентних планувальних технологій механізму здійснення процесо-середовищних феноменів розселення та об'єктів архітектурно-містобудівної діяльності. Тому потребують нормування і параметричного регулювання змістовні характеристики інструкцій та інструментів таких технологій в умовах їхнього конкретного застосування. Можна нагадати також, що у положеннях теорії загальної риторики важливі поняття норми і відхилення (як регулятиву видозмінення), коли відхилення саме у подальшому набуває статусу норми – за своєю суттю це (мовою форм) діапазони шкал параметрів атрибутів форм-логосів (розряди одиниць парадигматичного ряду) як потенційних (ідеальних) станів, що об'єднані на основі логіко-граматичних ознак (див.[47]).

Якщо трансцендентні планувальні технології забезпечують освоєння та реалізацію (чи їхню можливість застосування) ментальних та фізичних містобудівних технологій із залученням (врахуванням) факторів і режимів динаміки актуального стану параметрів атрибутів ландшафтного цілого (містобудівних об'єктів) у полі узгодженої дії (процесінгу) силових і несилових складових логос-системного механізму, то постає питання встановлення на

основі результатів вже проведених досліджень (хоча б у першому наближенні) побудови своєрідного "геному" (походження) таких технологій, що й демонструє його онтологічна модель (рисунок 3; додаткові пояснення до рисунку: 1. – спонукальні зв'язки взаємообумовленості цілеспрямування і ціледосягнення (смислу та наміру буття); 2. – підтримуючі детермінаційні та імовірнісні зв'язки (необхідності здійснення); 3. – іманентні зв'язки диференціації/інтеграції (можливості реалізації); 4. – формально-фізичні причинно-наслідкові і калібрувальні зв'язки (прямі позитивні і негативні) відбору і регламентування нормативних значень правил та стандартів становлення цілого; 5. – формально-когнітивні психометричні вибіркові і проєктивні зв'язки (зворотні позитивні і негативні) регулювання і нормування значень параметрів стану цілого; 6. – екзистенційні процесо-ресурсні взаємодії та ефекти оприявлення і настройки буття).

При сумісному розгляді положень двох онтологічних моделей (див. рис. 2 і 3) стосовно полярно-поєднаних техногонічний начал можна дати таке додаткове трактування рушійних креативно-рекурсивних матриць смислосзначеного оснащення ходу здійснення феноменів дійсності. Конфігуративна матриця фрактального симетричного плотінгу виробляє (продукує) і артикулює автономний зміст планувальних інструкцій та інструментів механізму здійснення замислу стосовно феноменів дійсності розселення. Конфігуративна матриця рекурентного асиметричного планування виконує діагностику і калібрування наявного стану екзистенційної інтерпретації (фактичної реалізації) здійснення феноменів розселення і параметрів ефективності технологічної роботи логос-системного планувального механізму. Також необхідно звернути увагу на таку специфіку дій інструментального блоку композиційного механізму (агрегату) та його мовних знакових сигналізаторів-кореляторів (як психометричних зворотних "аналогічних" і лінійних зв'язків) щодо становлення і перетворення стану ландшафтного цілого і відповідного регулятивного нормування смислосзначених характеристик: приуроченість до базових процесів розселення (семіотично-лінгвістична прагматика); приуроченість до атрибутів середовища розселення (семіотично-лінгвістична семантика); співвідношеність мовних знакових сигналізаторів (семіотично-лінгвістична синтактика). Завдяки "вертикальним" внутрішньо-технологічним зв'язкам, що підтримують, мовні сигналізатори взаємоузгоджено і взаємообернено наділяють (як морфосинтагматика) інструктивний блок та його транслятори-асемблери композиційними орієнтирами довершеності задля активізації прямих причинно-наслідкових ("гомологічних" і нелінійних) зв'язків досягнення регламентованого гармонічного становища ландшафтного цілого.

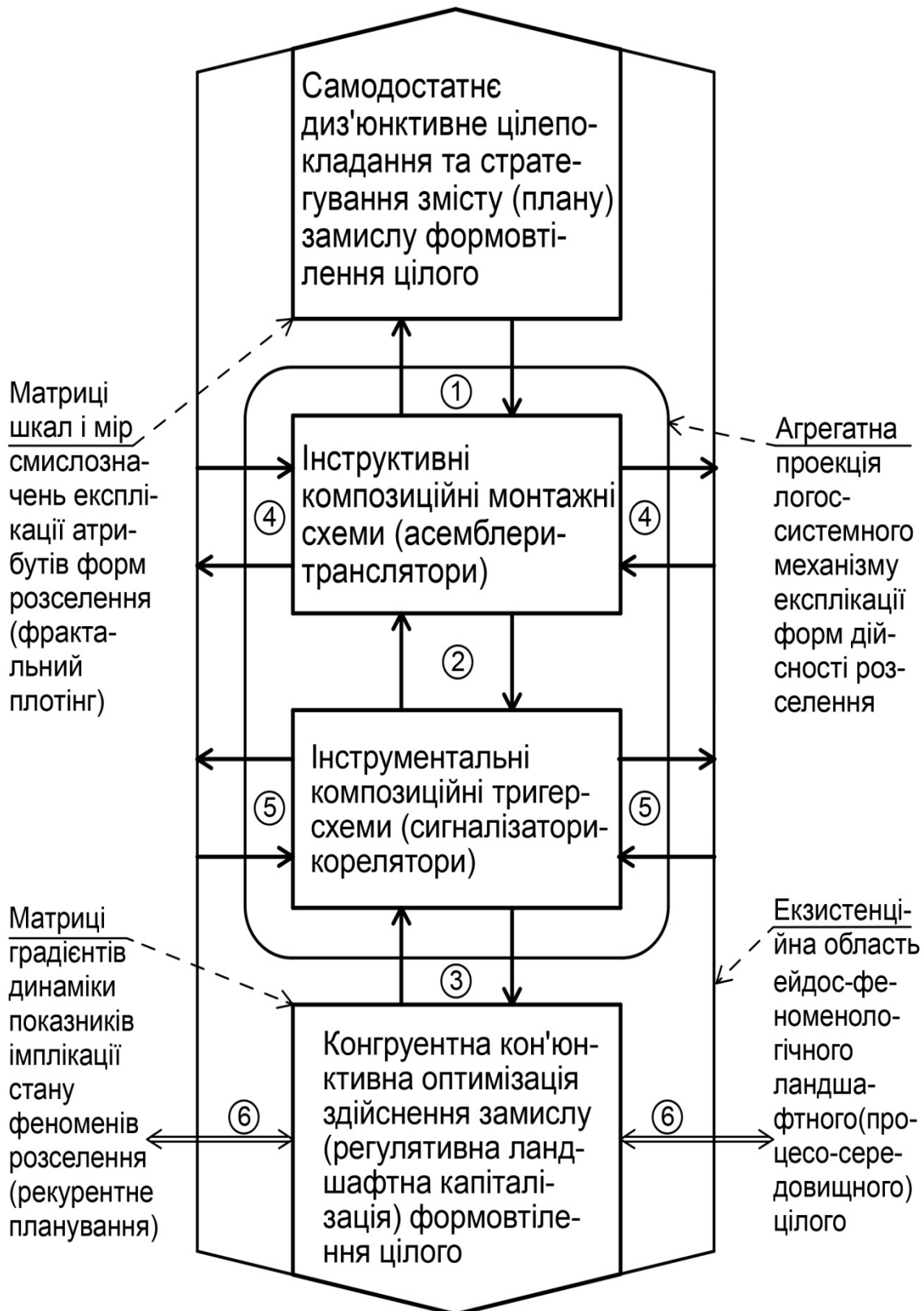

Рис. 3 "Геном" трансцендетних планувальних технологій логос-системного механізму ейдос-феноменологічного втілення культурних форм дійсності розселення (додаткові пояснення див. у тексті)

Слідом за А. Кульманом тут можна говорити про стабілізаційні ("стопорні") і мультиплікаційні ефекти роботи (процесінгу) планувальних технологій здійснення феноменів розселення [48], коли взаємопредикація ефектів взаємодій феноменів (речей і подій) визначає відношення цілісності як достатньої підстави існування (за Г.В. Ляйбніцем) [49, с.71,91].

Очевидно простежується технологічна робота "великого сита" (мембрани), що пропускає найкращу комбінацію співможливого (операція просіювання чи крибрації за Г.В. Ляйбніцем) на основі нескінченної множини фільтрів або сит, що утворюють [конвергентні] серії цілого та частин – алеаторні послідовності (алеаторні узагальнені можливості та їхні комбінаторні схеми за М. Серром), які мають обмеження на трансцендентній "лінії інфлексії", що диференціює світ й є універсальним типом зв'язку усього живого і неживого [49, с.134,135,250]. Можна тільки додати: інфлексія – це фронт іманентної віртуальної подієвої (технологічної) роботи силових і несилових ліній (полей) інструктивних і інструментальних складових логос-системного механізму експлікації форм дійсності. У той же час фактична контингентність, різношвидкісність та різномасштабність технологічної дії цього механізму спонукали Г.-Г. Гадамера в його філософії практики звернути увагу на те, що знання, яке дає напрямок дії, "закликане", по суті, конкретними ситуаціями, у яких ми повинні вибрати ту річ, яку треба зробити і ніяка техніка, що вивчена і освоєна, не може звільнити нас від завдання обміркування та вибору [50, с.286].

Можливість подібного розуміння, дослідження та вибору визначається іманентним фрейму конфігуратора культурних форм-логосів ідеальних матричних ("материнських") прототехнологій онтичного розгортання Замислу ("надпоетика") стосовно вироблення стратегічних орієнтацій можливого майбутнього, породження і трансформації стану феноменів дійсності на основі смислосзначеної логосактивації як процесінгу каскаду трансцендентних планувальних технологій та автоморфогенетичного копіювання інструктивно-інструментального арсеналу і базових конфігуративних матриць здійснення роботи логос-системного механізму. Сутність іманентно-трансцендентної роботи конфігуратора форм-логосів як предвстановленої ентелехії розкриває онтико-онтологічний ансамбль планувальних технологій що забезпечує логос-системна асоціація агрегатів цілісного механізму, споряджених композиційними монтажними схемами (асемблерами) і тригер-схемами розгортання базових процесів розселення та відповідного реплікаційного оприявлення ресурсів форм дійсності. Інструктивними пусковими ланками, що фундують згадану логос-системну асоціацію, є такі асемблери-транслятори:

телеологічного розгортання ідеальних мета- і топоформ розселення – цільова активізація конфігуратора Логосу як системно-імплікаційного фактору

(запуску та регуляції логос-системного механізму) передвстановленого етапного ціледосягнення (модерації базових принципів синтектики, алеаторики, суперпозиції і достатнього цілого) із встановленням діапазонів шкал стану і сукупності мір трансформаційних корекцій (як смислосзначень конфігуративних матриць) іменованих системних зв'язків і відношень констеляції складових цілісних ландшафтних ареалів (фрагментів) дійсності розселення;

рефлексивно-контрольованого (трансфлексійного) конгруентного розгортання атрибутивних іманентних ресурсів (мова форм, субстанція, простір, час) топоформ дійсності розселення як предикація (помислу) силових інструктивних складових конфігуратора Логосу, споряджених супроводом-підтримкою несилових інструментальних його складових, із встановленням смислів (змістовних завдань) композиційних ідентифікаційних зв'язків і планувальних відношень процесо-середовищних дестинацій і цезур ландшафтних ареалів розселення (у тому числі – поселень та міст);

оперативного циклостадійного втілення актуального ансамблю топоформ дійсності у контексті культурно-історичних (транс)формацій складових ландшафтного цілого із встановленням значень ієрархічних організаційних зв'язків і відношень (розмежування) та показників повноцінності і сформованості процесо-середовищних районів (районування) поселень та міст;

варіативного циклостадійного означення і одухотворення атрибутів топоформних речей-ландшафтних феноменів (функції, будова, властивості, зміни) у визначених діапазонах на шкалах параметричної регламентації і комбінаціях факторних мір щодо еталонів передвстановлених ландшафтних перетворень із встановленням значень дифузних генетичних зв'язків і відношень центрування процесо-середовищних зон (зонування) поселень та міст;

імперативного циклостадійного уречевлення (реіфікації) і осмислення атрибутів топоформних речей-ландшафтних феноменів розселення – ландшафтного цілого та його фрагментів, у діапазонах і комбінаціях ландшафтних (транс)формацій із встановленням значень структурних ризомних (горизонтальних) зв'язків і відношень армування процесо-середовищних територіальних мереж та агрегування вузлів ландшафтної інфраструктури поселень та міст.

У контексті каскадно-послідовної дії асоціації логос-системних агрегатів (системних, композиційних, організаційних, генетичних і структурних аспектів і техногонії планувальних технологій) важливим моментом є й специфічні вимогливість до черговості задіяння, переважна послідовність і адаптаціогенез координаційно-сумісного ресурсовтілення і ресурсообігу (синархічне накладання і квантування, що передують) реплікаційного характеру – оприявлення та припасування (гармонічного резонансу за І.П. Шмельовим)

ресурсів відповідних атрибутів форм-логосів. На початку згадаємо, що за Аристотелем простір не є самостійною сутністю, він не існує поза тілесної субстанції, поза тіл та їхніх розташувань, а час інтерпретується через поняття "Рух" та упорядкованість подій у процесі руху [51, с.27,28]. Реляційна концепція подана у поглядах Г.-В. Ляйбніца, який вважав простір і час відносними: простір (як "властивість речей") – порядок співіснувань, час – порядок послідовностей. Як відмічає М.О. Парнюк в категоріях "час" і "простір" фіксується тільки те, коли і де відбувається процес, як довго триває дане простягнуте буття, у якому інтервалі, але не як він відбувається, не відображається [чи іде] ускладнення чи спрощення, здійснюється прогрес чи регрес, виникає нове чи повторюється існуюче, чи реалізуються якісні зміни. До того ж діалектика переривності і непереривності функціонального часу є такою, що з одного боку час має власний масштаб і міру стосовно даної функції чи класу таких, з іншого – час зберігає однорідність, що спирається на механізми вибору із континууму об'єктивних можливостей, путей і засобів подальшого розвитку [51, с.44,101,272]. Стосовно міста, пише Д. Харвей, у просторовому відношенні верховодить тенденція до агломерації, тому його правильно визначати як здатного до вибуховорідного "гніздування", коли сам простір є багатомірним і неоднорідним та перериваним [52, с.93,94]. Й як вказував С.У. Гренджер, існують важливі розрізнення між шкалою часу, що одномірна і має односпрямований потік, і шкалою простору, де цього немає і виявляється складна нестаціонарність та переривність, що важко долається [52, с.90]. Відомо також, що А. Бергсон пропонував розрізняти ідеї часу (взаємопроникаючі моменти) та ідеї простору (моменти рядоположеності) [33].

Досягнення сучасної ландшафтної географії, констатує В.О. Миколаєв, дають підстави вважати ландшафтний час не тільки безперервно спливаючим, континуальним, але й у повній мірі дискретним; як і ландшафтному простору часу властива ієрархічна квантованість, що відповідає різним динамічним станам, еволюційним фазам і змінам, тобто ландшафтний простір сприймається як квантований континуум, а ландшафтний час – достатньо дискретним із безумовною необхідністю членування на якісно специфічні відрізки (періоди) [53, с.21]. О.П. Ковальов точно фіксує, на наш погляд, фрактальну дію логос-системного механізму коли розглядає поняття "скейлінгу" (масштабної інваріантності, самоподібності), що характерно для об'єктів самої різної природи і є виконанням закону єдності у різноманітті – це принцип єдиного простого, що задає різноманіття складного, який простежується у будові усього світу. Наявність скейлінгу говорить про те, що [системний механізм] відповідальний за таку геометрію, володіє реплікатором, а скейлінговий закон пов'язує розміри тіла і площу індивідуальних територій [54, с.209,211,213]. Цікаво, що у свій час

Ю.Г. Божко ідею "золотого перетину" як втілення ідеї співрозмірності і рівноваження, поширив на співвідношення мас забудови до маси відкритого простору [55]. На наш погляд ключову особливість фігуралістики, що визначає ритмічні рамки темпоралістики функціональних процесів та взаємодій під впливом розгортання субстанційних і семіотичних ресурсів форм дійсності, розкривають судження В.О. Тімохіна, який відмічає: сакральна геометрія – стародавній і водночас новий напрямок у дослідженні багатовимірного простору – прагне до зведення "мостів" між матеріальним світом Природи і духовними світами Людини та божественних сутностей Всесвіту. Ці "мости" між тривимірним світом Природи і багатовимірними світами Всесвіту, як вважає один із провідників сакральної геометрії Друнвало Мельхиседек, можуть бути відображені на площині геометричним зображенням Квітки Життя [56, с.85]. Субстанційна фрагментація речей-популяцій визначає граничні межі (мембрани розділу) розмірів поверхонь та об'ємів життєвого простору який є апіорі передвстановленим змістовною ємністю культурного семіотичного капіталу мови топоформ речей. Такий простір знаходиться під впливом геофізичного розмежування завдяки наявності зон поглинання космічної енергії з негативним знаком (енерговитрати), зон випромінювання енергії землі з позитивним знаком (енергопідживлення) і зон знакоперемінної енергії (див. матеріал А. Дроздовської, "Будівництво і реконструкція", 2000 – №9).

Тепер на завершення даного тематичного дослідження можна надати узагальнений змістовний опис визначених трансцендентних планувальних технологій розгортання предметної сфери містобудування (речей-феноменів як процесо-середовищного ландшафтного цілого, що утворюють також композиційну єдність логос-системного механізму здійснення планувальної містобудівної діяльності).

Поетика.

Логос-системний процесинг конфігурування умов гармонічної дії (середовища) здійснення процесів відтворення і планувальних взаємодій стосовно формули констеляції, партитури означення і регістрів осмислення параметрів гармонійних цілісностей (феноменів розселення) завдяки використанню мовного (семіотичного) ресурсу культурних форм-логосів з визначенням варіативних масштабів їхньої культурно-історичної локалізації. Це апіорне синтетичне "мистецтво" (крафт-умілість) опанування, оспособлення та застосування базових імплікаційно-експлікаційних планувальних (онтотрансцендентних) принципів розселення (інструктивно-інструментальний автопоезис) циклостадійного здійснення його іменованих ландшафтних феноменів (методичний дороговказ і змістовний нагляд доконання).

Інструктивні настанови щодо гармонізації параметрів втілення атрибутів цілого: регламенти актуального застосування мір цільової трансцендентної дії (стійкості, ідентичності, ефективності) процесо-середовищних інтегральних факторів відтворення цілого – осмисленої послідовності, калібрувальної селекції та ідентифікованої репрезентації (найкращої комбінації спів можливості) умов закономірних змін і нормативних значень повноти (сформованості) когерентного здійснення ландшафтних феноменів (адекватності Замислу).

Рід процесних тригер-інструментів щодо виходу на передвстановлені тренди: концентрації (агломерації) – деконцентрації (дисипації) процесів відтворення на основі задіяння факторних мір циклоепітаксії освоєння та використання (відновлення) семіотичних (мови форм – мови речей) ресурсів ландшафтоутворення (циклостадії здійснення змін еволюційної/екзистенційної цілісності). Види інструментальних тригер-схем щодо регулювання параметрів стану атрибутів середовища – орієнтації (градієнтів), рекуренції, зростання значень вибіркового параметрів цільових змін (констеляції смислозначень відтворення).

Архітектоніка.

Логос-системний процесинг конфігурування умов оптимальної дії (середовища) здійснення процесів розвитку і екологічних взаємодій стосовно створення (уречевлення та означення) частин і зв'язок динамічного ландшафтного цілого (дестинацій і цезур) та артикульованої валідизації (розпізнання і підтвердження ідентичності) іменованих феноменів розселення завдяки використанню субстанційного ресурсу культурних форм-логосів з визначенням морфографічного упорядкування (калібрування) і взаємозумовленості властивостей, побудови і функцій феноменів розселення.

Інструктивні настанови щодо гармонізації параметрів втілення атрибутів цілого: стандарти і обґрунтування застосування мір причинної трансцендентної дії (вибірковості еталонних топологічних і таксономічних ознак) процесо-середовищних факторів (відповідності) розвитку цілого – виправданої досяжності, нормалізації та "санації" елементів-характеристик властивостей і (перед)призначення (як норми) ступеню якості (зрілості) здійснення ландшафтних феноменів.

Рід процесних тригер-інструментів щодо виходу на передвстановлені тренди: пришвидшення – уповільнення процесів розвитку на основі задіяння факторних мір циклофазису освоєння та використання субстанційних ресурсів ландшафтоутворення (фази стадійності походження властивостей). Види інструментальних тригер-схем щодо регулювання параметрів стану атрибутів середовища – квантування, градування швидкості, зростання значень параметрів властивостей (консолідації смислозначень розвитку).

Фігуралістика.

Логос-системний процесинг конфігурування умов доповнюючої дії (середовища) здійснення процесів формування і соціальних взаємодій стосовно модуляції і координації протяжності (фігури) використання просторового ресурсу культурних форм-логосів з визначенням масштабної інваріантності і "сакральної" просторово-часової співмірності будови і функцій конкретних феноменів розселення.

Інструктивні настанови щодо гармонізації параметрів втілення атрибутів цілого: нормативи і зразки застосування мір причинної трансцендентної дії (протяжності, розповсюдження, сумісності, модуляції) процесо-середовищних факторів (ситуації) формування цілого – співвимірюваності та пропорціонування елементів (складу) будови і відзначення зручності взаєморозміщення (метрики поєднання та спряженості) цілісних фрагментів ландшафтних феноменів.

Рід процесних тригер-інструментів щодо виходу на передвстановлені тренди: централізації – децентралізації процесів формування на основі задіяння факторних мір циклоритмізації освоєння та використання просторових ресурсів ландшафтоутворення (ритми пульсації розташування елементів будови). Види інструментальних тригер-схем щодо регулювання параметрів стану атрибутів середовища – співмірності, квантування і орієнтації (градієнтів) параметрів будови (діа-, синхронізація смислослабень формування).

Темпоралістика.

Логос системний процесинг конфігурування умов мінімальної дії (середовища) здійснення процесів функціонування та економічних взаємодій стосовно градації і пролонгації тривалості (профілю) використання часового ресурсу культурних форм-логосів з визначенням послідовності, паралельності чи комбінаційності звернення процедур виконавчої діяльності.

Інструктивні настанови щодо гармонізації параметрів втілення атрибутів цілого: правила і еталони застосування мір причинної трансцендентної дії (спеціалізації, інтеграції, балансування-агрегування) процесо-середовищних факторів (існування та гомеостазу) функціонування цілого – адаптування, конверсії та підтримки елементів (профілю) функцій і призначення праксеологічної можливості здійснення цілісних фрагментів і компонентів ландшафтних феноменів.

Рід процесних тригер-інструментів щодо виходу на передвстановлені тренди: підсиленні – послаблення процесів функціонування на основі задіяння факторних мір циклоперіодизації освоєння та використання часових ресурсів ландшафтоутворення (періоди тривалості функціональних процедур). Види інструментальних тригер-схем щодо регулювання параметрів стану атрибутів

середовища – співмірності (рівномірності), градування швидкості, рекурсії параметрів функцій (діа-, синхронізація смислозначень функціонування).

У якості висновку стосовно зробленого дослідження можна маніфестувати, що планувальні містобудівні рішення не повинні суперечити законам оприявлення світобудови, технологіям механізму експлікації культурних форм дійсності і принципам становлення та трансформації процесо-середовищних ландшафтних феноменів розселення. При цьому завжди мають бути визначені умови (обставини) провокування (чи необхідного компенсування та демпфування) патологічного ("ненормального") відхилення від встановлених режимів просування базових процесів, причини можливого збою у роботі інструментального блоку механізму втілення через порушення у застосуванні (управлінські викривлення) композиційних інструкцій здійснення феноменів розселення та виникнення закритичних ефектів їхньої взаємодії. Агрегатна композиційна сукупність інструктивних монтажних схем (асемблерів) з відповідними інструментальними тригер-схемами утворюють артикульоване настановно-методичне ядро чотирьох теоретико-практичних містобудівних планувальних технологій (з розрізненням відповідних можливих типів стратегічного планування), а також разом (у контексті дій) з вирішальними онтико-трансцендентними принципами і актуально-вдосконалюваною нормативно-критеріальною базою (багатомірними матрицями) регулятивів і культурних зразків (шкальованих еталонів можливих змісту і параметрів номенклатури логос-системних рішень) – є основою перспективного теоретико-методологічного фундаменту містобудування та планувального управління.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гутнов А.Э. Эволюция градостроительства / А.Э. Гутнов. – Москва: Стройиздат, 1984. – 25 бс.
2. Дюжев С.А. Методологічні основи логос-системних технологій розробки та прийняття містобудівних планувальних рішень / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2015. – Вип.58. – С. 178–193.
3. Дюжев С.А. Композиційні тригер-схеми здійснення міського ландшафту (автопоезис і психіка феноменів дійсності розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2020. – Вип.72. – С. 79–103.
4. Дюжев С.А. Композиційні монтажні схеми здійснення міського ландшафту (духовна регламентація уречевлення і означення феноменів дійсності розселення) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2020. – Вип.75. – С. 163–196.
5. Корэт Э. Основы метафизики / Э. Корэт [Пер. с нем. В. Терлецкого]. – Киев: Тандем, 1998. – 247 с.
6. Хайдеггер М. Кант и проблема метафизики / М. Хайдеггер [Пер. с нем.; Перевод, послесловие О.В. Никифорова]. – Москва: "Русское феноменологическое общество", издательство "Логос", 1997. – 176 с.
7. Франк С.Л. Сочинения / С.Л.Франк. – Москва: Издательство "Правда", 1990 – 608 с. (Приложение к журналу "Вопросы философии").

8. Морен Э. Метод. Природа Природы / Э. Морен [Перевод и вступ. статья Е.Н. Князевой – Изд. 2-е, доп.]. – Москва: "Канон+" РООИ "Реабилитация", 2013. – 488 с.
9. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и выступления / М. Хайдеггер [Пер. с нем. В.В. Библихина]. – Москва: Республика, 1993. – 448 с. (Мыслители ХХв).
10. Соболев О.М. Постмодерн і майбутнє філософії / О.М. Соболев. – Київ: Наукова думка, 1997. – 188 с.
11. Шерер Г. Фома Аквінський / Г. Шерер // Філософи. 60 портретів [Пер. с нім. А. Цяпи]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – С.327–332 (Серія "Метцлер компакт").
12. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки (навчальний посібник) / І.З. Цехмістро. – Харків: Видавництво "Акта", 2003. – 285 с.
13. Розин В.М. Методология: становление и современное состояние. Учебное пособие / В.М. Розин. – Москва: Московский психолого-социальный институт, 2005. – 411 с.
14. Вартофский М. Модели. Репрезентация и научное понимание / М. Вартофский [Пер. с англ., общ.ред. и послесловие И.Б. Новика и В.Н. Садовского]. – Москва: Прогресс, 1988. – 509 с.
15. Еременко А.М. Размышления по поводу книги Михаила Эпштейна "Философия возможного" / А.М. Еременко // Практична філософія, 2010. – №3 (37). – С. 32–42.
16. Дюжев С.А. Смысл і значення механізму втілення топоформ дійсності розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2010. – Вип.36. – С. 143–150.
17. Дюжев С.А. Теоретична мова містобудування: базові принципи діяння механізму феномену розселення / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2011. – Вип.42. – С. 111–129.
18. Шадевальд В. Понятия "природа" и "техника" у греков / В. Шадевальд // Философия техники в ФРГ [Пер. с нем. и англ.; Составл. и предисл. Ц.Г. Арзаканяна и В.Г. Горохова]. – Москва: Прогресс, 1989. – С. 90–103.
19. Бек Х. Сущность техники / Х. Бек // Философия техники в ФРГ [Пер. с нем. и англ.; Составл. и предисл. Ц.Г. Арзаканяна и В.Г. Горохова]. – Москва: Прогресс, 1989. – С. 172–190.
20. Тавризян Г.М. Техника, культура, человек / Г.М. Тавризян. – Москва: Наука, 1986. – 200 с.
21. Торранс Т.Ф. Пространство, время и воплощение / Т.Ф. Торранс. – Москва: Библиейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2010. – 186 с.
22. Омелянчик В.И. Возможность, структура, действие (Введение в модальный реализм) / В.И. Омелянчик. – Киев: Наукова думка, 1991. – 211 с.
23. Шмаков В. Закон синархии и учение о двойственной иерархии монад и множеств / В. Шмаков. – Киев: "София", Ltd, 1994. – 319 с.
24. Гутнер Г.Б. Субъект постнеклассической науки / Г.Б. Гутнер // Постнеклассика: философия, наука, культура. – Санкт-Петербург: Издательский дом "Мирь", 2009. – С. 397–412.
25. Єрмоленко А. Концепт раціональності в соціології Макса Вебера та його вплив на сучасні соціальні науки / А. Єрмоленко // Філософська думка, 2021. – №1. – С. 37–56.
26. Декомб В. Інституція в широкому значенні / В. Декомб // Філософська думка, 2020. – №6. – С. 86–97.
27. Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Синергетика: нелинейность времени и ландшафты коэволюции / Е.Н. Князева, С.П. Курдюмов. – Москва: КомКнига, 2007. – 268 с. (Синергетика: от прошлого к будущему).
28. Ильин В.В. Теория познания. Введение. Общие проблемы / В.В. Ильин. – Москва: Издательство МГУ, 1993. – 167 с.
29. Бехманн Г. Николай Луман: новая парадигма теории систем / Г. Бехманн // Системный подход в современной науке. – Москва: Прогресс–Традиция, 2004. – 562 с.

30. Марфенин Н.Н. Современные представления о целостности биологических систем / Н.Н. Марфенин // Системный подход в современной науке. – Москва: Прогресс–Традиция, 2004. – С. 436–458.
31. Херрманн Ф.-В. фон. Понятие феноменологии у Хайдеггера и Гуссерля / Ф.-В. фон.Херрманн [Пер. с нем. И.Инишева]. – Томск: Издат. "Водолей", 1997. – 96 с.
32. Фридман В.Я. Теория "кентавров" и структура реальности / В.Я. Фридман. – Москва: 1996. – 192 с.
33. Бергсон А. Творческая эволюция / А. Бергсон [Пер. с фр. В. Флеровой]. – Москва: Академический проект, 2015. – 320 с. (Философские технологии).
34. Щедровицкий Г.П. Идея деятельности и деятельный подход // Георгий Петрович Щедровицкий. – Москва: Российская полит. энциклопедия (РОССПЭН), 2010. – С. 440–541.
35. Глазычев В.Л. Социально-экологическая интерпретация городской среды / В.Л. Глазычев. – Москва: Наука, 1984. – 181 с.
36. Дюжев С.А. Онтичні передумови і семантичні розрізнення змісту концептів "дух міста", "душа міста", "тіло міста" як складових феномену дійсності розселення (трактування поняття "mind" як засіб збагачення креативно-рекурсивної концепції розселення) / С.А. Дюжев // Містобудування та територіальне планування. – Київ: КНУБА, 2017. – Вип.65 – С. 166–187.
37. Шмелев И.П. Третья сигнальная система / И.П. Шмелев // Золотое сечение: три взгляда на природу гармонии. – Москва: Стройиздат, 1990. – С. 234–341.
38. Мягков В.Н. Математическое обеспечение градостроительного проектирования / В.Н. Мягков, Н.С. Пальчиков, В.П. Федоров. – Ленинград: Наука, 1989. – 145 с.
39. Моделирование территориальных систем (прогнозирование и оптимизация проектных решений) [Под ред. Н.Ф. Тимчука]. – Киев: "Будівельник", 1977. – 144 с.
40. Зосимов Г.И. Пространственная организация города (модуль в планировочной структуре) / Г.И. Зосимов. – Москва: Стройиздат, 1976. – 119с.
41. Яргина З.Н. Градостроительный анализ / З.Н. Яргина. – Москва: Стройиздат, 1984. – 245 с.
42. Павлова Л.И. Город: Модели и реальность / Л.И.Павлова. – Москва: Стройиздат, 1994. – 313 с.
43. Булдаков Г., Кривов А. Ленинград. Генеральный план и система комплексного планирования / Г. Булдаков, А. Кривов // Архитектура СССР, 1984. – №3, май-июнь. – С. 17–21.
44. Уэст Дж. Интервью / Дж. Уэст // All around. Ресурсы, 2011. – С. 14–17.
45. Фильваров Г. Проблемы планирования городского развития в контексте мировых урбанистических процессов / Г. Фильваров // Досвід та перспективи розвитку міст України. Проблеми перспективного розвитку Києва. – Київ: ДП УДНДІПМ "ДІПРОМІСТО" імені Ю.М. Білокозя, 2012. – Вип.23. – С. 26–38.
46. Омеляненко М.В. Основы нормування міського середовища (навчальний посібник) / М.В. Омеляненко. – Київ: Книжкове видавництво НАУ, 2007. – 192 с.
47. Общая риторика / Ж. Дюбуа, Ф. Эделин, Ж.-М. Клинкаенберг, Ф. Мэнге, Ф. Пир, А. Тринон [Пер. с фр.; Общ. ред. А.К.Авеличева. Изд. 2-е, стереотипное]. – Москва: Ком Книга, 2006. – 360 с.
48. Кульман А. Экономические механизмы / А. Кульман [пер. с фр. Е.П. Островской]. – Москва: Издат. группа "Прогресс", "Универс", 1993. – 191 с.
49. Делез Ж. Складка. Лейбниц и барокко / Ж. Делез [Общая ред. и послесл. В.А. Подороги. Пер. с франц. Б.М. Скуратова]. – Москва: Издательство "Логос", 1997. – 263 с.
50. Гадамер Г.-Г. Герменевтика як філософія практики / Г.-Г. Гадамер // Після філософії: кінець чи трансформація? [Пер. с англ. / Упоряд. : К. Байнес та інші]. – Київ: Четверта хвиля, 2000. – С. 284–296.
51. Пространство и время. – Киев: Издат. "Наукова думка", 1984. – 295 с.

52. Харвей Д. Социальные процессы и пространственная форма: анализ концептуальных проблем городского планирования / Д. Харвей // Новые идеи в географии. Вып.2. Городские системы и информатика [пер. с англ.] – Москва: Прогресс, 1976. – С. 82–94.
53. Николаев В.А. Ландшафтное пространство-время (методологические аспекты) / В.А. Николаев // Вестник Московского университета. Серия 5. География, 1989. – №2. – С. 18–25.
54. Ковалев А.П. Ландшафт сам по себе и для человека. Монография / А.П. Ковалев. – Харьков: "Бурун Книга", 2009. – 928 с.
55. Божко Ю.Г. Эстетические свойства архитектуры. Моделирование и проектирование / Ю.Г. Божко. – Киев: Будівельник, 1990. – 144 с.
56. Тімохін В.О. Геометрія і мистецтво в регіональному плануванні і розплануванні / В.О. Тімохін // Досвід та перспективи розвитку міст України. Регіональні дослідження у містобудуванні. – Київ: ДП УДНДПМ "ДІПРОМІСТО" імені Ю.М. Білокозя, 2015. – Вип.29. – С. 82–93.

Dyuzhev Sergii,

chief specialist, Institute of architectural management, Kyiv

TRANSCENDENT PLANNING TECHNOLOGIES OF ACCOMPLISHMENT FOR LANDSCAPE (PROCESS-ENVIRONMENT) PHENOMENA OF SETTLING AS THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASE FOR CITY PLANNING DESIGNING

In the frames of creative-recursive concept of settling, after investigation in antecedent articles meaningful issues concerning compositional trigger-schemes and assembly-schemes for urban landscape accomplishment, the third part of general theoretical research of technological kernel of logos-system explication mechanism of cultural forms of the settling reality was presented. It was shown that given research naturally and expectedly makes apparent the metaphysical foundations for transcendent activity (autopoiesis) of planning technologies ensemble for accomplishment of settling, that demonstrates the analysis of broad spectrum of philosophical and methodological opinions concerning the source for "primordium" of transcendent technologies of accomplishment of reality phenomena, which reveal "the truth of being".

The research results in domain of technics philosophy were examined, where the historical horizon concerning technological notions was given, which determines ontological place of technics (technique) as a subjective ability coming into being and transformation of things and as an object, which anticipates using the instructions concerning transformations. As an intermediate conclusion concerning technological constituents of logos-system mechanism is an assertion about the possibility for insulation strictly "executive" two-part module of instructive-instrumental planning technologies and reflexive-methodical duplex-block for the accompaniment of ontical

and existential matrix planning principles of primordium and configurative matrices for an application of sense-meaning (content) of that technologies.

On the base of surveying of treatments the character of operation and meaning for feedback mechanisms (schemes) for self-regulation and achievement of object entirety was determined one of the central discursive points of the configuration of "sum" of transcendent planning technologies, its ontoconstructional role and specific character of working. The ontological context of thematization for the content issue that technologies was written in maximum frames of ontic "pattern of universe" (settling) for positioning the agents for transcendent activities and fixing onto-sense support points of conceptual uncovering recursive content of technological working.

The ontological model was elaborated to demonstrate working subordination of planning technologies as compositional cascade participation (mutually adjustedness from matrix autopoiesis source-prototechnology) concerning synthesis-planning explication of reality forms. The specific role of technological aggregates for planning (practical-regulative) technologies and invariant agents of stability accomplishment of settling phenomena, that is ensured owing to working of logos-system composition aggregate was exhibited. In the analytical context of problems and conceptions concerning management of city planning processes, principles of application appropriate planning technologies and also problems of rate setting for urban landscape phenomena the suitable ontological model was treated. It is the model of singular "genome" (primordium) of transcendent planning technologies, which secure mastering and realization (or their possibility to be used) mental and physical city planning technologies in the sphere of concerted action (processing) power and unpower constituents of logos-system mechanism.

The statements of two propound ontological models were examined in affiliation to determine the essence of immanent-transcendent working of configurator (as cultural form-logoses attribute) on the base of ensemble (association) of transcendent planning technologies, order of priority to put through acting, predominant succession and adaptatiogenesis of coordination – compatible resource-embodiment and resource-circulation of topoform personification. In total number of the given thematic (subject) research there are meaningful characteristics of ensemble of four transcendent planning technologies of becoming and transformation of landscape (process-environment) phenomena of settling (poetics, architectonics, figuralistics, temporalistics) as logos-system processing of configuring of precondition harmonic action (environment) concerning accomplishment of the basic processes (accordingly) reproduction, development, forming, functioning of the landscape whole with using instructional directives as to harmonization the parameters for embodiment of landscape phenomena attributes, process trigger-instruments as to coming out of four base processes of settling on firstly established trends, and also instrumental trigger-schemes as to

regulation conditional parameters of appropriate environment attributes of settling (regular alterations, properties, arrangement, functions).

As a conclusion theoretical-methodological statement is manifested: city planning designing decisions must not contradict to the laws of discovering the universe and to the technologies for explication mechanism of cultural forms of reality and also to the principles of becoming and transformation of the settling landscape phenomena. The aggregate compositional totality of instructive installing schemes (assemblers) together with appropriate instrument trigger-schemes create the articulational directive-methodical kernel of four theoretical and practical city planning designing technologies with distinguishing adequate feasible types of strategical planning.

Key words: ontotranscendent planning principles; transcendent planning technologies; logos-system mechanism; instructive installing schemes (assemblers); instrumental trigger-schemes; landscape phenomenon of settling; theoretical and methodological base; sense-meaning processing; city planning designing; poetics; architectonics; figuralistics; temporalistics; configurative matrices.

REFERENCES

1. Gutnov A.E. Evoliutsiia gradostroitelstva / A.E. Gutnov. – Moskva: Stroizdat, 1984. – 256s. {in Russian}.
2. Dyuzhev S.A. Metodologichni osnovy logos-systemnykh tekhnologii rozrobky ta pryiniattia mistobudivnykh planovalnykh rishen / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2015. – Vyp.58. – S.178–193 {in Ukrainian}.
3. Dyuzhev S.A. Kompozytsiini tryger-skhemy zdiisnennia miskoho landshaftu (avtopoezys i psykhyka fenomeniv diisnosti rozselennia) / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2020. – Vyp.72 – S.79–103 {in Ukrainian}.
4. Dyuzhev S.A. Kompozytsiini montazhni skhemy zdiisnennia miskoho landshaftu (dukhovna rehlamentatsiia urechevlennia i oznachennia fenomeniv diisnosti rozselennia) / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2020. – Vyp.75 – S.163–196 {in Ukrainian}.
5. Koret E. Osnovy metafiziki / E. Koret [Per. s nem. V.Terlet'skogo]. – Kiev: Tandem, 1998. – 247s. {in Russian}.
6. Khaidegger M. Kant I problema metafiziki / M. Khaidegger [Per. s nem; Perevod, posleslovie O.V. Nikiforova]. – Moskva: "Russkoe fenomenologicheskoe obshchestvo", izdatelstvo "Logos", 1997. – 176s. {in Russian}.
7. Frank S.L. Sochineniia / S.L. Frank. – Moskva: Izdatelstvo "Pravda", 1990. – 608s. (Prilozhenie k zhurnalu "Voprosy filosofii") {in Russian}.

8. Moren E/ Metod. Priroda Prirody / E.Moren [Perevod i vstup. statia E.N. Kniazevoi. – Izd. 2-e, dop.]. – Moskva: "Kanon" ROOI "Reabilitatsiia", 2013. – 488s. {in Russian}.
9. Khaidegger M. Vremia i bytie: Stati i vystupleniia / M. Khaidegger [Per. s nem. V.V. Bibihina]. – Moskva: Respublika, 1993. – 448s. (Mysliteli XXv) {in Russian}.
10. Sobol O.M. Postmodern i maibutne filosofii / O.M. Sobol. – Kyiv: Naukova dumka, 1997. – 188s. {in Ukrainian}.
11. Sherer H. Foma Akvinskii / H. Sherer // Filosofiy. 60 portretiv. [Per. s nem. A. Tsiapy]. – Ternopil: Navchalna knyga – Bogdan, 2010. – S.327–332 (Seriiia "Mettsler kompakt") {in Ukrainian}.
12. Tsekhmistro I.Z. Holistychna filosofiiia nauky (navchalnyi posibnyk) / I.Z. Tsekhmistro. – Kharkiv: Vydavnytstvo "Akta", 2003. – 285s. {in Ukrainian}.
13. Rozin V.M. Metodologiiia: stanovleniie i sovremennoe sostoianie. Uchebnoe posobie / V.M. Rozin. – Moskva: Moskovskii psikhologo-sotsialnyi institute, 2005. – 411s. {in Russian}.
14. Vartofskii M. Modeli. Reprezentatsiia i nauchnoe ponimanie / M. Vartofskii [Per. s angl., obshch. red. i posleslovie I.B.Novika i V.N.Sadovskogo]. – Moskva: Progress, 1988. – 509s. {in Russian}.
15. Eremenko A.M. Razmyshleniia po povodu knigi Mikhaila Epshteina "Filosofiiia vozmozhnogo" / A.M. Eremenko // Praktychna filosofiiia, 2010. – №3 (37). – S.32–42 {in Russian}.
16. Dyuzhev S.A. Smysl i znachennia mekhanizmu vtilennia topoform diisnosti rozselennia / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2010. – Vyp.36. – S.143–150 {in Ukrainian}.
17. Dyuzhev S.A. Teoretychna mova mistobuduvannia: bazovi pryntsypy diiannia mekhanizmu fenomenu rozselennia / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2011. – Vyp.42. – S.111–129 {in Ukrainian}.
18. Shadevald V. Poniatiia "priroda" i "tekhnika" u grekov / V. Shadevald // Filosofiiia tekhniki v FRG [Per. s nem. i angl.; sostavl. i predisl. Ts.G. Arzakaniana i V.G. Gorokhova]. – Moskva: Progress, 1989. – S.90–103 {in Russian}.
19. Bek Kh. Sushchnost tekhniki / Kh. Bek // Filosofiiia tekhniki v FRG [Per. s nem. i angl.; sostavl. i predisl. Ts.G. Arzakaniana i V.G.Gorokhova]. – Moskva: Progress, 1989. – S.172–190 {in Russian}.
20. Tavrizian G.M. Tekhnika, kultura, chelovek / G.M. Tavrizian. – Moskva: Nauka, 1986. – 200s. {in Russian}.

21. Torrans T.F. Prostranstvo, vremia i voploshchenie / T.F. Torrans. – Moskva: Bibleisko-bogoslovskii institute sv. apostola Andreia, 2010. – 186s. {in Russian}.
22. Omelianchik V.I. Vozmozhnost, struktura, deistvie (Vvedenie v modalnyi realism) / V.I. Omelianchik. – Kiev: Naukova dumka, 1991. – 211s. {in Russian}.
23. Shmakov V. Zakon sinarhii i uchenie o dvoistvennoi ierarkhii monad i mnozhestv / V. Shmakov. – Kiev: "Sofiiia", Ltd, 1994. – 319s. {in Russian}.
24. Gutner G.B. Subieekt postneklassicheskoi nauki / G.B. Gutner // Postneklassika: filosofiiia, nauka, kultura. – Sankt-Peterburg: Izdatelskii dom "Mirie", 2009. – S.397–412 {in Russian}.
25. Yermolenko A. Kontsept ratsionalnosti v sotsiologii Maksa Vebera ta iogo vplyv na suchasni sothialni nauki / A.Yermolenko // Filosofska dumka, 2021. – №1. – S.37–56 {in Ukrainian}.
26. Dekomb V. Instytutsiia v shyrokomy znachenni / V. Dekomb // Filosofska dumka, 2020. – №6. – S.86–97 {in Ukrainian}.
27. Kniazeva E.N., Kurdiunov S.P. Sinergetika: Nelineinost vremeni i landshaft koevoliutsii / E.N. Kniazeva, S.P.Kurdiunov. – Moskva: Kom Kniga, 2007. – 268s. (Sinergetika: ot proshlogo k budushchemu) {in Russian}.
28. Ilin V.V. Teoriia poznaniia. Vvedenie. Obshchie problemy / V.V. Ilin. – Moskva: Izdatelstvo MGU, 1993. – 167s. {in Russian}}.
29. Bekhmann G. Nikolai Luman: novaia paradigma teorii system / G. Bekhmann // Sistemnyi podhod v sovremennoi nauke. – Moskva: Progress-Traditsiia, 2004. – 562s. {in Russian}.
30. Marfenin N.N. Sovremennye predstavleniia o tselostnosti biologicheskikh system / N.N. Marfenin // Sistemnyi podhod v sovremennoi nauke. – Moskva: Progress-Traditsiia, 2004. – S.436–458 {in Russian}.
31. Kherrmann F.-V.fon. Poniatie fenomenologii u Khaideggera i Gusserlia / F.-V. fon Kherrmann [Per. s nem. I. Inisheva]. – Tomsk: Izdat. "Vodolei", 1997. – 96s. {in Russian}.
32. Fridman V.Ia. Teoriia "kentavrov" i struktura realnosti / V.Ia. Fridman. – Moskva, 1996. – 192s. {in Russian}.
33. Bergson A. Tvorcheskaia evolutsiia / A. Bergson [Per. s fran. V.Flerovoi]. – Moskva: Akademicheskii proekt, 2015. – 320s. (Filosofskie tekhnologii) {in Russian}.
34. Shchedrovitskii G.P. Ideia deiatelnosti i deiatelnyi podkhod // Georgii Petrovich Shchedrovitskii. – Moskva: Rosiiskaia polit. entsiklopediia (ROSSPEN), 2010. – S.440–541 {in Russian}.

35. Glazychev V.L. Sotsialno-ekologicheskaiia interpretatsiia gorodskoi sredy / V.L. Glazychev. – Moskva: Nauka, 1984. – 181s. {in Russian}.
36. Dyuzhev S.A. Ontychni peredumovy i semantychni rozrznennia zmistu kontseptiv "dukh mista", "dusha mista", "tilo mista" iak skladovykh fenomenu diisnosti rozselennia (traktuvannia poniattia "mind" iak zasib zbagachennia kreatyvno-rekursyvnoi kontseptsii rozselennia) / S.A. Dyuzhev // Mistobuduvannia ta teritorialne planuvannia. – Kyiv: KNUBA, 2017. – Vyp.65. – S.166–187 {in Ukrainian}.
37. Shmelev I.P. Tretia signalnaia sistema / I.P. Shmelev // Zolotoe sechenie: tri vzgliada na prirodu garmonii. – Moskva: Stroiizdat, 1990. – S.234–341 {in Russian}.
38. Miagkov V.N. Matematicheskoe obespechenie gradostroitel'nogo proektirovaniia / V.N. Miagkov, N.S. Palchikov, V.P. Fedorov. – Leningrad: Nauka, 1989. – 145s. {in Russian}.
39. Modelirovanie territorialnykh system (prognozirovanie i optimizatsiia proektnykh reshenii) [Pod. red. N.F. Timchuka]. – Kiev: "Budivelnik", 1977. – 144s. {in Russian}.
40. Zosimov G.I. Prostranstvennaia organizatsiia goroda (modul v planirovochnoi structure) / G.I. Zosimov. – Moskva: Stroiizdat, 1976. – 119s. {in Russian}.
41. Iargina Z.N. Gradostroitelnyi analiz / Z.N. Iargina. – Moskva: Stroiizdat, 1984. – 245s. {in Russian}.
42. Pavlova L.I. Gorod: Modeli i realnost / L.I. Pavlova. – Moskva: Stroiizdat, 1994. – 313s. {in Russian}.
43. Buldakov G., Krivov A. Leningrad. Generalnyi plan i sistema kompleksnogo planirovaniia / G. Buldakov, A. Krivov // Arkhitektura SSSR, 1984. – №3, mai-iiun. – S.17–21 {in Russian}.
44. Uest Dzh. Interviu / Dzh. Uest // All around. Resursy, 2011. – S.14–17 {in Russian}.
45. Filvarov G. Problemy planirovaniia horodskogo razvitiia v kontekste mirovykh urbanisticheskikh protsessov / G. Filvarov // Dosvid i perspektyvy rozvitku mist Ukrainy. Problemy perspektyvnogo rozvitku Kyieva. – Kyiv: DP UDNDIPM "DIPROMISTO" imeni Yu.M. Bilokonia, 2012. – Vip.23. – S.26–38 {in Russian}.
46. Omelianenko M.V. Osnovy normuvannia miskogo seredovyshcha (navchalnyi posibnyk) / M.V. Omelianenko. – Kyiv: Knizhkovе vydavnytstvo NAU, 2007. – 192s. {in Ukrainian}.
47. Obshaia ritorika / Zh.Diubua, F.Edelin, Zh.-M. Klinkenberg, F. Menge, F. Pir, A. Trinon [Per. s fran.; Obshch. red. A.K.Avelicheva. Izd. 2-e, stereotip.]. – Moskva: KomKniga, 2006. – 360s. {in Russian}.

48. Kulman A. Ekonomicheskie mekhanizmy / A. Kulman [Per. s fran. E.P.Ostrovskoi]. – Moskva: Izdat. gruppya "Progress", "Univers", 1993. – 191s. {in Russian}.
49. Delez Zh. Skladka. Leibnits i barokko / Zh.Delez [Obshch. red. i poslesl. V.A.Podorogi. Per. s fran. B.M. Skuratova]. – Moskva: izdatelstvo "Logos", 1997. – 263s. {in Russian}.
50. Gadamer G.-G. Germenevtyka iak filosofiiia praktyki / G.-G. Gadamer // Pislia filosofii: kinets chi transformatsiia? [Per. s angl. / Uporiad.: K.Baines ta inshi]. – Kyiv: Chetverta khvyliia, 2000. – S.284–296 {in Ukrainian}.
51. Prostranstvo i vremia. – Kiev: Izdat. "Naukova dumka", 1984. – 295s. {in Russian}.
52. Kharvei D. Sotsialnye protsessy i prostranstvennaia forma: analiz kontseptualnykh problem gorodskogo planirovaniia / D. Kharvei // Novye idei v geografii. Vyp.2. Gorodskie sistemy i informatika [Per. s angl]. – Moskva: Progress, 1976. – S.82–94 {in Russian}.
53. Nikolaev V.A. Landshaftnoe prostranstvo-vremia (metodologicheskie aspekty) / V.A. Nikolaev // Vestnik Moskovskogo universiteta. – Seriiia 5. Geografiia, 1989. – №2. – S.18–25 {in Russian}.
54. Kovalev A.P. Landshaft sam po sebe i dlia cheloveka. Monografiia / A.P. Kovalev. – Kharkov: "Burun Kniga", 2009. – 928s. {in Russian}.
55. Bozhko Iu.G. Esteticheskie svoistva arkhitektury. Modelirovanie i proektirovanie / Iu.G. Bozhko. – Kiev: Budivelnyk, 1990. – 144s. {in Russian}.
56. Timokhin V.O. Geometriia i mystetstvo v regionalnomu planuvanni i rozplanuvanni / V.O. Timokhin // Dosvid ta perspektyvy rozvytku mist Ukrainy. Regionalni doslidzhennia u mistobuduvanni. – Kyiv: DP UDNDIPM "DIPROMISTO" imeni Yu.M. Bilokonia, 2015. – Vip.29. – S.82–93 {in Ukrainian}.